

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม)

ปริญญา

วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา
ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนา
การศึกษา

Consumer Behavior to Select Product's Packaging for Environment Conservation:

A Case Study of Parents of Kasetsart University Laboratory School

Center for Educational Research and Development Student

นามผู้วิจัย นางสาวโรรินทร์ ชิมศิริรัตน์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(..... อาจารย์คณฤฎี เจริญสุข, ประ.ด.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(..... รองศาสตราจารย์อิทธิพล ราศรีเกรียงไกร, ค.ม.)

ประธานสาขาวิชา

(..... ศาสตราจารย์เกษม จันทร์แก้ว, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(..... รองศาสตราจารย์กัญญา ชีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

สืบศิริ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา
ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

Consumer Behavior to Select Product's Packaging for Environment Conservation:

A Case Study of Parents of Kasetsart University Laboratory School

Center for Educational Research and Development Student

โดย

นางสาวสโรรินทร์ ชิมศิริรัตน์

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาศาสตรสิ่งแวดล้อม)

พ.ศ. 2553

ศโรรินทร์ ชิมศิริรัตน์ 2553: พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาริตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัย
และพัฒนาศึกษา ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม) สาขาวิทยาศาสตร์
สิ่งแวดล้อม วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อาจารย์คุณฉวี เจริญสุข, ปร.ด.
117 หน้า

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือก
สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่างที่
เป็นผู้ปกครองระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ถึง 6 ที่ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 357 ชุด เป็น
ผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 119 ชุด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 119 ชุด
และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 119 ชุด ผลการวิจัยสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
ผู้บริโภคที่เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 320 ชุด และผู้บริโภคที่ไม่เลือกสินค้าที่ใช้
บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 37 ชุด ในที่นี้ได้นำเสนอผลการวิจัยเฉพาะผู้บริโภคที่เลือกสินค้าที่ใช้
บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 320 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติการทดสอบ Chi-square สถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์
สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้และความตระหนักในสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ด้าน คือ ด้าน
ปัญหาโลกร้อน และปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.44 จากคะแนนเต็ม 5 โดยความรู้
ความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย มีระดับสูงกว่าปัญหาโลกร้อนเล็กน้อย พบว่าสื่อที่นำเสนอ
เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
และ พบว่า สื่อที่เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ โทรทัศน์ ร้อยละ 51.1 และยึดถือตัวเองเป็นหลักในการ
ตัดสินใจเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ร้อยละ 81.3 โดยมีเหตุผลในการเลือกเป็นอันดับแรก
คือ ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 55.0

ผลการทดสอบสมมติฐาน 1) ปฏิเสธสมมติฐานที่ว่าปัจจัยทางประชากร ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ
ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการ
เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2) ยอมรับสมมติฐานที่ว่าความรู้และความตระหนักในปัญหา
สิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมี
นัยสำคัญที่ระดับ 0.05 3) ปฏิเสธสมมติฐานปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ
ทัศนคติ ค่านิยม และปัจจัยภายนอก คือ สื่อ เพื่อน/ครอบครัวชั้นทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
ผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

Sarorin Sirmsirirat 2010: Consumer Behavior to Select Product's Packaging for Environment Conservation : A Case Study of Parents of Kasetsart University Laboratory School Center for Educational Research and Development Student. Master of Science (Environmental Science), Major Field: Environmental Science, College of Environment. Thesis Advisor: Mrs. Dusadee Charoensuk, Ph.D. 117 pages.

The objectives of this research were to study factors relating to consumer behavior in natural material package product selection. The data were collected by using 357 sets of questionnaires which were distributed to parents of Prathom 4 students for 119 sets, Prathom 5 for 119 sets and Prathom 6 for 119 sets. The research result could be divided into 2 groups: consumers who chose the natural material package product for 320 sets and consumers who did not choose the natural material package product for 37 sets. This research focused and presented only on consumers who chose the natural material package product therefore the number of sample group is 320 people. The statistic analyses used in this study were percentage, average, standard deviation, chi-square test and Pearson's moment correlation coefficient test.

The results showed that the sample group had knowledge and awareness for environment in both aspects which are global-warming and garbage problem accounting the percentage of 4.44 in total from full score of 5. The level of knowledge and awareness for garbage problem was slightly higher than that of global-warming. For factors that related to behavior in natural material package product selection was media, the most effective media was television 51.1% and their own decision to choose natural material package product 81.3% The most important reason for choosing the product' packaging for environment conservation was good for health and environment percentage of 55.0

Hypothesis test result 1.) Denial of the hypothesis that the population factors including sex, age, education level, occupation, income and numbers of family member is related to consumer behavior in natural material package product selection. 2.) Acceptance of the hypothesis that knowledge and awareness for environmental problem are related to consumer behavior in natural material package product selection significantly at 0.05. 3.) Denial of the hypothesis that the factors relating to product package selection which are inner factors (attitude and value) and external factors which are media, friend/family, social level are related to consumer behavior in natural material package product selection.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้พิสูจน์ถึงความพากเพียรพยายามในการศึกษาเล่าเรียนจนทำให้ประสบความสำเร็จในวันนี้ แต่ความสำเร็จที่ได้รับมานั้นจะเกิดขึ้นมิได้เลยหากไม่ได้รับความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมาจากบุคคลหลายท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์คุณฐิติ เจริญสุข ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สั่งสอนความรู้และความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยทางด้านสถิติ หลักการเขียนงานวิจัยที่ถูกต้อง ความปรารถนาดี การเอาใจใส่ดูแล ให้คำปรึกษารวมถึงการสละเวลาให้แก้ไขอย่างมากมาย และรองศาสตราจารย์อัทธินพล ราศรีเกรียงไกร ที่ได้ให้คำแนะนำ และกระบวนการคิดวิเคราะห์การแก้ไขปัญหา ข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

พร้อมกันนี้ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อพงศ์พันธุ์ ชิมศิริรัตน์ คุณแม่ชนพรรณ วันสวดิวังค์ และพี่สาวของข้าพเจ้าที่ได้ให้การสนับสนุนด้านกำลังทรัพย์ เป็นกำลังใจในการศึกษา รวมถึงอบรมเลี้ยงดูจนประสบความสำเร็จในวันนี้

ขอบคุณอาจารย์ใหญ่ คณาจารย์ และผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ที่ได้ให้ความร่วมมือในเก็บข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ รวมถึงเพื่อนนิสิตปริญญาโทสาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รุ่นที่ 31

สโรรินทร์ ชิมศิริรัตน์
มีนาคม 2553

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(6)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	4
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	6
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค	7
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	12
แนวคิดเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์	17
แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบปัญหาสิ่งแวดล้อมจากบรรจุภัณฑ์	25
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม	38
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และความตระหนัก	43
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
กรอบแนวความคิดของงานวิจัย	51
สมมติฐานในการวิจัย	52

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	53
ประชากร	53
การสุ่มตัวอย่าง	53
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
ขั้นตอนในการสร้างและทดสอบเครื่องมือ	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล	57
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย	58
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	61
ผลการวิจัย	61
ข้อวิจารณ์	86
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	95
สรุปผลการวิจัย	96
ข้อเสนอแนะ	101
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	102
ภาคผนวก	107
ประวัติการศึกษาและการทำงาน	117

สารบัญตาราง

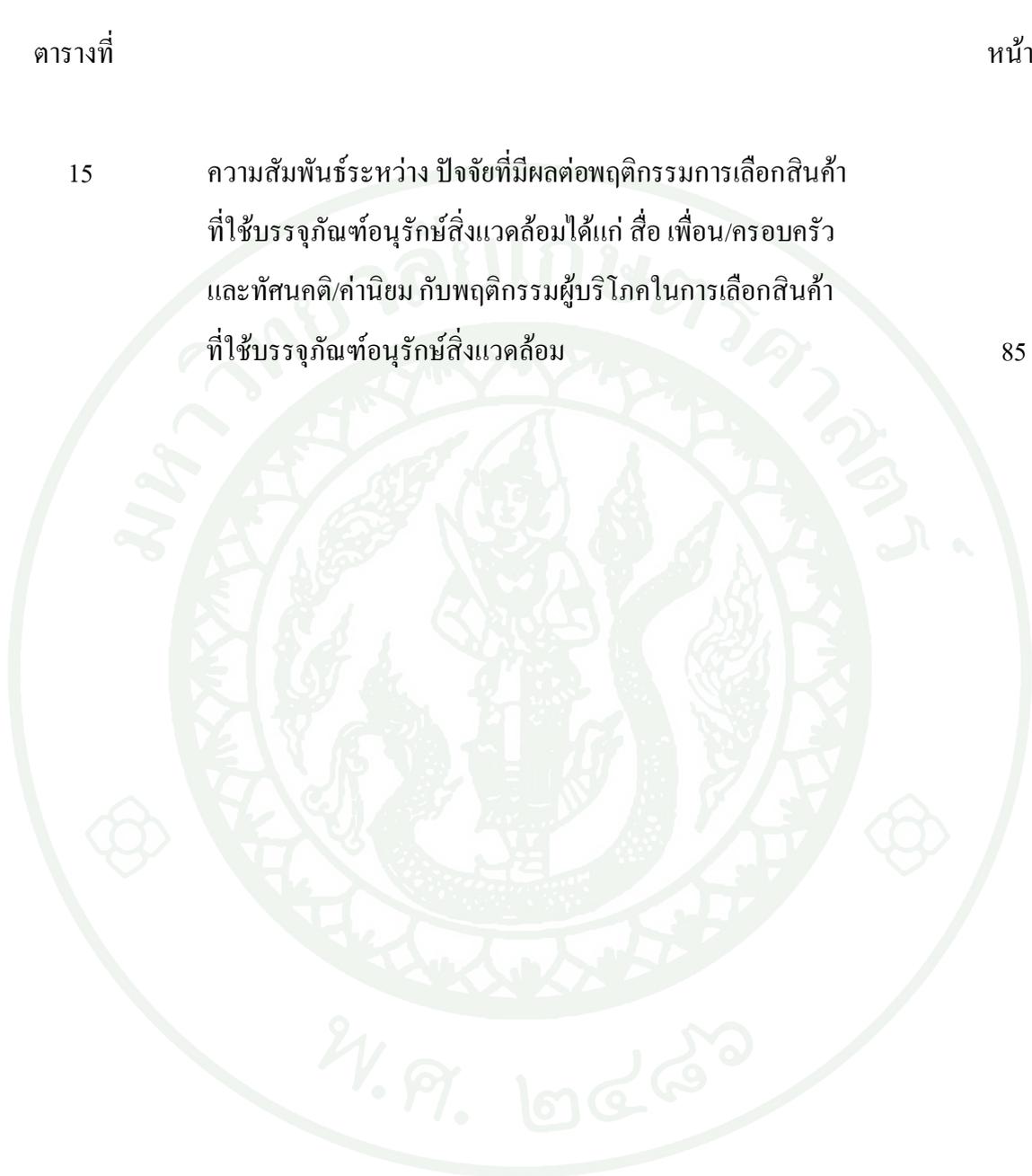
ตารางที่		หน้า
1	แสดงกิจกรรมที่ทำให้ก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศมีปริมาณเพิ่มขึ้น	31
2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ จำนวนสมาชิก ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้	63
3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความหมาย ของบรรจุก๊าซที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง	65
4	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน	69
5	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะ	70
6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม แหล่งที่บอกให้ทราบ ถึงวิธีการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุก๊าซที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	72
7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามบุคคล ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุก๊าซที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	73
8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเหตุผล ในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุก๊าซที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	74

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีโอกาส	75
10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	76
11	ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	78
12	ค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเลือกภาพสินค้าประเภทไข่ไก่ และไข่เยี่ยวม้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ต่างกัน แต่มีวางจำหน่ายที่สะดวกต่อการเลือกซื้อเหมือนกัน	81
13	ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสมาชิกในครัวเรือนกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	83
14	ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้า ที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แก่ สื่อ เพื่อน/ครอบครัว และทัศนคติ/ค่านิยม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้า ที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	85

สารบัญญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ขยะบริเวณถังขยะ	66
2	ขยะในแหล่งน้ำ	67
3	เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเลือกซื้อสินค้าประเภทเดียวกัน กับบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์กล่องพลาสติก	80
4	เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเลือกซื้อสินค้าประเภทเดียวกัน กับบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์ถาดโฟม	80

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สิ่งแวดล้อมคือทุกสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนควรให้ความสนใจ ซึ่งหมายรวมถึงที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่มีอิทธิพลเชื่อมโยงถึงกันจนเป็นปัจจัยในการเกื้อหนุนซึ่งกันและกันกลายเป็นวัฏจักรที่เกี่ยวข้องไปทั้งระบบ ซึ่งผู้คนนั้นต้องอาศัยอิทธิพลของธรรมชาติเป็นตัวการในการขับเคลื่อนของการดำรงชีวิตให้อยู่รอด แต่ความเปลี่ยนแปลงของความเจริญที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม การดำรงชีวิตของมนุษย์ ล้วนแต่จะส่งผลกระทบต่อให้สภาวะแวดล้อมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและการดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์

เมื่อเวลาผ่านไปพบว่าปัจจุบันสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของประเทศไทยอยู่ในขั้นที่น่าเป็นห่วง เกิดการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี วัตุนิยม ทำให้สังคมมีความเจริญทางเศรษฐกิจมากขึ้น การดำรงชีวิตของประชาชนในเมืองใหญ่ก็เปลี่ยนแปลง มีความต้องการความสะดวกสบาย และรูปปลักษณ์ที่โดดเด่นมากขึ้น ดังนั้นปริมาณความต้องการบรรจุภัณฑ์เพื่อตอบสนองความต้องการ ก็จะมีเพิ่มขึ้นตามตัว นอกจากนี้พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนไป หรือของขนาดครอบครัวที่เล็กลง ที่ทำให้ต้องซื้อสินค้าขนาดเล็กลง จึงทำให้จำนวนบรรจุภัณฑ์และของเสียต่อคนเพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว อีกทั้งการหันมาพึ่งอาหารสำเร็จรูปแทนการปรุงอาหารเองโดยใช้วัตถุดิบจากชุมชน การทำงานไกลบ้านและหรือการเดินทาง ที่ต้องพึ่งอาหารนอกบ้าน รวมถึงการนิยมบริโภคอาหารจานด่วน ก็เป็นตัวการหนึ่งที่ทำให้ปริมาณความต้องการบรรจุภัณฑ์เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยบรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันที่สะดวก เพื่อบรรจุและสะดวกต่อการเดินทาง ในขณะที่การผลิตบรรจุภัณฑ์เหล่านี้ต้องใช้พลังงานและวัตถุดิบเพิ่มสูงขึ้น การใช้ทรัพยากรมาเป็นต้นทุนย่อมมากตามมา จึงเกิดเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น แต่ขณะเดียวกันเมื่อบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นขาดความสวยงามไปตามกาลเวลา หรือหมดประโยชน์และความจำเป็นในขณะนั้นแล้วก็จะกลายมาเป็นขยะภายในเวลาอันสั้น ขยะที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นถุงพลาสติก ก่อ่งพลาสติก ก่อ่งโฟม ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระจกต่างๆ ซึ่งขยะที่เกิดขึ้นบางส่วนสามารถนำไปแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือบางอย่างต้องใช้เวลานานในการย่อยสลายแต่ก็ยังมีอีกมากที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ จึง

ทำให้กลายเป็นปัญหาขยะตกค้างรอการย่อยสลาย ในขณะที่เดียวกันปริมาณขยะก็เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลาเห็นได้จากสถิติปริมาณขยะของประเทศไทย พบว่าเฉลี่ยทุกๆ 5 ปี ที่ผ่านมา คือ พ.ศ. 2534 2539 2544 และ 2549 มีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเป็นอย่างไรมา คือ 6,471, 8,953, 1,193 และ 15,066 ตัน/วัน ตามลำดับ (กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี: 2551)

ในขณะที่ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ประเทศไทยกลับขาดประสิทธิภาพและมาตรการที่จะนำมาใช้ในการกำจัดขยะ ส่งผลให้ขยะเหล่านั้นเกิดเป็นปัญหาเพิ่มขึ้น ซึ่งนับวันจะเป็นปัญหาใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการเน่าเสียของแม่น้ำจากพฤติกรรมทิ้งขยะลงแม่น้ำ หรือหากฝังลงในดินก็จะเกิดมลพิษทางดินได้ ในขณะที่กลิ่นของขยะที่ยังไม่ได้รับการกำจัดที่รุนแรงขึ้นเรื่อยๆ กลายเป็นมลพิษทางอากาศอีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย รวมถึงปัญหาขยะล้นเมืองไม่มีพื้นที่เพียงพอที่จะเก็บทำให้เกิดผลเสียต่อทัศนียภาพของบ้านเมือง เกิดเป็นภาพที่ไม่น่ามอง ซึ่งปัญหาทั้งหมดนี้นำไปสู่ภาวะโลกร้อน จากที่กล่าวแล้วมาแล้วแต่เป็นผลจากพฤติกรรมบริโภคสินค้าที่บรรจุภัณฑ์ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจึงกลายเป็นผลกระทบในทางลบต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เหตุที่เลือกกลุ่มตัวอย่างนี้ในการวิจัยเนื่องจาก เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมทางสังคม ได้รับศึกษาในระดับที่สูง และมีหน้าที่การงานที่ดี รวมถึงง่ายต่อการดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นตัวแปรตาม โดยมีตัวแปรอิสระ คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ ทัศนคติ ค่านิยม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สื่อ เพื่อน/ครอบครัว รวมถึงความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการเลือกใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ กับปัจจัยด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการเลือกสินค้าที่ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนให้ผู้บริโภคตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้บริการรถจักรยานยนต์มากขึ้น
3. ทราบถึงแนวโน้มความต้องการของบริการรถจักรยานยนต์สาธารณะในอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บริการรถจักรยานยนต์สาธารณะ กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา มีขอบเขตของประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

นียมศัพท์เชิงปฏิบัติการ

เพศ หมายถึง เพศชายและเพศหญิง ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

อายุ หมายถึง อายุครบปีบริบูรณ์นับจากวันเกิดครั้งสุดท้าย

ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีที่ศึกษาในระบบจนจบการศึกษาระดับสูงสุด

อาชีพหลัก หมายถึง ชนิดของงานที่ทำและให้ผลตอบแทนเป็นรายได้ประจำ

รายได้ หมายถึง รายได้ของสมาชิกทุกคนในครอบครัวได้รับการประกอบอาชีพรวมกัน
ต่อเดือนก่อนหักค่าใช้จ่าย

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนคนทั้งหมดที่อยู่อาศัยอยู่เป็นประจำใน
ครัวเรือนทุกคนรวมทั้งผู้ตอบแบบสอบถาม

ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ระดับความรู้ที่ศึกษาจิตใจ วิตกกังวล ของ
บุคคลในการใส่ใจต่อผลกระทบจากมลพิษของสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. ปัญหาโลกร้อน (Global Warming) หมายถึง การที่อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นซึ่งจาก
ผลของภาวะเรือนกระจก หรือที่เราเรียกกันดีในชื่อว่า Greenhouse Effect ภาวะนี้จะส่งผลต่อ
อุณหภูมิของโลกให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการ
เปลี่ยนแปลงของปริมาณฝน ระดับน้ำทะเล และมีผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อพืช สัตว์ และมนุษย์

2. ปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย (Waste Pollution) หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อันเนื่องมาจากขยะมูลฝอย เช่น การทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ และการเกิดกลิ่นเหม็นจากกองขยะ

พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง บุคคลที่กิน หรือใช้สินค้า บริการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการ ของตนเองทั้งทางด้านร่างกาย และทางด้านจิตใจ

ค่านิยม หมายถึง สิ่งที่สังคมถือว่ามีความพึงปรารถนาต้องการให้เป็นเป้าหมายของสังคมและปลูกฝังให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นเป้าหมายในการดำเนินชีวิตหรือควรหลีกเลี่ยง เช่น ความยากจน สิ่งมีคุณค่า นำปรารถนา หรือนำความสุขมาให้มีทั้งเป็นวัตถุและไม่เป็นวัตถุ

ทัศนคติ หมายถึง เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือ การรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทัศนคตินั้น

สื่อ หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางระหว่างแหล่งกำเนิดของสารกับผู้รับสาร เป็นสิ่งที่นำพาสารจากแหล่งกำเนิดไปยังผู้รับสาร เพื่อให้เกิดผลใดๆ ตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร

ครอบครัว หมายถึง องค์กรที่มีขนาดเล็กที่สุดในสังคม ประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิตหรือทางกฎหมาย โดยการสมรสหรือการรับรองบุตรเป็นบุตรบุญธรรม ซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ บุตรและญาติพี่น้อง

การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ หมายถึง การลดการใช้ทรัพยากรในช่วงต่างๆ ของวงจรชีวิต ซึ่งสามารถเกิดได้ในทุกช่วงของวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์ โดยมากจะพบในช่วงการออกแบบ ช่วงการผลิต และ การนำไปใช้

การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ หมายถึง ถึงการนำผลิตภัณฑ์หรือ ชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ซึ่งผ่านช่วงการนำไปใช้เรียบร้อยแล้ว และพร้อมที่จะเข้าสู่ช่วงของการทำลาย กลับมาใช้ใหม่ ทั้งที่เป็นการใช้ใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม หรือผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ตาม

การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ หมายถึง เป็นการจัดการวัสดุเหลือใช้ที่กำลังจะเป็นขยะ โดยนำไปผ่านกระบวนการแปรสภาพ โดยเฉพาะการหลอม เพื่อให้เป็นวัสดุใหม่แล้วนำกลับมาใช้ได้อีก ซึ่งวัสดุที่ผ่านการแปรสภาพนั้นอาจจะเป็นผลิตภัณฑ์เดิมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ก็ได้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการร้านค้าออนไลน์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาเป็นแนวทางในการศึกษา คือ

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค
2. แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
3. แนวคิดเกี่ยวกับบรรจุกภัณฑ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบปัญหาสิ่งแวดล้อมจากบรรจุกภัณฑ์
5. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการบรรจุกภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม
6. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และความตระหนัก
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

ความหมายของพฤติกรรมผู้บริโภค

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538: 3) กล่าวว่าพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลทำการค้นหา (Searching) การซื้อ (Purchasing) การใช้ (Using) การประเมินผล (Evaluating) และการใช้จ่าย (Disposing) ในผลิตภัณฑ์และบริการ โดยคาดว่าจะตอบสนองความต้องการของเขา (Schiffman and Kanuk.1994:7) หรือหมายถึง กระบวนการตัดสินใจและลักษณะกิจกรรมของแต่ละบุคคลเมื่อทำการประเมินผล (Evaluating) การจัดหา (Acquiring) การใช้ (Using) และการใช้จ่าย (Disposing) เกี่ยวกับสินค้าและบริการ (Engel, Blackwell and Miniard, 1993: 5)

ธงชัย สันติวงศ์ (2533: 25) ให้ความหมายพฤติกรรมผู้บริโภค คือการกระทำซึ่งเกี่ยวกับการให้ได้มา และการใช้ซึ่งสินค้าและบริการนั้น หมายถึง กระบวนการตัดสินใจซื้อ

ปริญ ลักษิตานนท์ (2544: 54) พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการและการใช้ผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้หมายรวมถึง กระบวนการตัดสินใจที่เกิดขึ้นก่อนและมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำ

Engel and Blackwell (1990: 462-514) ได้สรุปว่าพฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การกระทำของบุคคลบุคคลหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการหาให้ได้มาและการใช้ซึ่งสินค้าและบริการ ทั้งนี้หมายรวมถึง กระบวนการตัดสินใจซึ่งมีมาอยู่ก่อนแล้วและซึ่งมีส่วนในการกำหนดให้มีการกระทำดังกล่าวประเด็นสำคัญของจำกัดความข้างต้นก็คือกระบวนการตัดสินใจที่มีมาอยู่ก่อนแล้วสิ่งที่มีมาก่อนเหล่านี้หมายถึงลักษณะทางพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ว่า ในขณะที่ใดขณะหนึ่งที่ผู้บริโภคซื้อสินค้านั้น เขามีกระบวนการทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาต่าง ๆ ที่มีส่วนสร้างสมและขัดเกลาทัศนคติ และค่านิยมของเขามาก่อนแล้วเสมอตั้งแต่เด็กจนโตถึง ณ จุดที่ซื้อ ดังกล่าว และขณะเดียวกัน ในขณะที่สิ่งที่มีมาก่อนเหล่านี้ก็จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อดังกล่าวด้วย

พฤติกรรมผู้บริโภค (Buyer behavior)

พฤติกรรมของผู้ซื้อ หมายถึง การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนซื้อสินค้าและบริการด้วยเงินรวมทั้งกระบวนการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นตัวกำหนดการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้ซื้อ รวมถึงผู้ซื้อที่เป็นอุตสาหกรรม หรือที่เป็นการซื้อของบริษัทในอุตสาหกรรมหรือผู้ซื้อเพื่อการขายต่อ คือผลิตเป็นสินค้าแล้วนำมาขายต่อไปยังผู้บริโภค จึงอาจหมายถึงปฏิกิริยาของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับและการใช้สินค้าและบริการทางเศรษฐกิจ รวมทั้งกระบวนการต่างๆของการตัดสินใจซึ่งเกิดก่อนและเป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาต่างๆ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. ปฏิกิริยา คือ กิจกรรมต่างๆเช่น การเดินทางกลับจากร้านค้า การจ่ายของในร้านค้า การซื้อ การใช้ประโยชน์และการประเมินค่าสินค้า เป็นต้น
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับและการใช้สินค้าและบริการทางเศรษฐกิจ คือผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate consumer) โดยมุ่งที่ตัวบุคคลผู้ซื้อสินค้าและบริการเพื่อนำไปอุปโภคเองและครอบครัว
3. กระบวนการต่างๆ ในการตัดสินใจซึ่งเกิดก่อน และเป็นตัวกำหนดปฏิกิริยาต่างๆซึ่งรวมถึงการตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมการซื้อของผู้บริโภค ที่กระทบโดยตรงต่อปฏิกิริยาทางการตลาดที่สังเกตได้ เช่น การติดต่อกับพนักงานขาย สื่อโฆษณา และการเปิดรับข่าวสารโฆษณา การสร้างความโน้มเอียงหรือเกณฑ์ในการประเมินค่าทางเลือกต่างๆและปฏิกิริยาต่างๆเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ สรุปคือ พฤติกรรมผู้บริโภคเกี่ยวข้องกับการศึกษาว่าบุคคลหรือผู้บริโภคบริโภคอะไร ที่ไหน บ่อยแค่ไหน และภายใต้สถานการณ์อะไรบ้าง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้ซื้อ

การศึกษาพฤติกรรมผู้ซื้อ หรือผู้บริโภค ก่อนข้างจับซื้อ เนื่องจากมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factor) หรือปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological Factor) ซึ่งเป็นตัวกำหนดเฉพาะของแต่ละบุคคลประกอบด้วย

1.1 ความต้องการ (Needs) หมายถึง ความแตกต่างที่รับรู้ระหว่างสภาพในอุดมคติและสภาพปัจจุบันซึ่งมีอิทธิพลพอที่จะกระตุ้นพฤติกรรมซึ่งมนุษย์มีความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการด้านร่างกาย (Psychological Needs) และความต้องการที่เป็นแรงขับเคลื่อน (Acquired needs) หรือเรียกว่าความต้องการด้านจิตวิทยา (Physiological Needs) โดยปกติเมื่อบุคคลเกิดความต้องการก็จะจัดหาผลิตภัณฑ์ที่สนองความต้องการนั้น

1.2 การจูงใจ (Motivation) หมายถึง พลังสิ่งกระตุ้นภายในแต่ละบุคคลซึ่งกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติ การจูงใจผู้บริโภคให้เห็นคล้อยตามผลิตภัณฑ์ จนนำไปสู่กระบวนการซื้อนั้น สามารถสร้างสิ่งกระตุ้นทั้งทางบวก (Positive Drive) เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึที่ดีซึ่งเป็นการตอบสนองความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Want) และความปรารถนา (Desire) หรืออาจเป็นการกระตุ้นด้านลบ (Negative Drive) เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความกลัว หรือความไม่ชอบ ทำให้เกิดการหลีกเลี่ยง

1.3 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึงลักษณะด้านจิตวิทยาภายในของบุคคลซึ่งช่วยกำหนดและสะท้อนถึงวิธีการซึ่งบุคคลหนึ่งตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม แต่ละบุคคลจะมีลักษณะบุคลิกภาพแตกต่าง แต่อาจมีความคล้ายคลึงกันในบางลักษณะ

1.4 การรับรู้ (Perception) หมายถึง กระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลเลือกสรร จัดระเบียบ และตีความหมายสิ่งกระตุ้นให้ออกมาเป็นภาพที่มีความหมายและเป็นภาพรวมของโลก หรืออาจหมายถึงวิธีการที่เรามองโลกที่อยู่รอบตัวเรา บุคคล 2 คนที่ได้รับสิ่งกระตุ้นอย่างเดียวกัน เงื่อนไขเดียวกันอาจจะมีการจัดระเบียบและตีความหมายที่เหมือนกันหรือต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละคน

1.5 การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง กระบวนการซึ่งแต่ละบุคคลได้รับรู้ (Knowledge) และประสบการณ์ (Experience) โดยการซื้อและการบริโภค ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องในอนาคต

1.6 ทักษคติ (Attitude) หมายถึงความโน้มเอียงที่เรียนรู้เพื่อให้มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะที่พึงพอใจและไม่พึงพอใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรืออาจหมายถึงการแสดงความรู้สึกภายในที่สะท้อนว่าบุคคลมีความโน้มเอียงพอใจและไม่พอใจต่อบางสิ่ง เช่น ตราสินค้า บริการ ร้านค้า เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก (External Factor) หรือปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Factor) เป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และอิทธิพลต่อค่านิยม (Value) ทักษคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior)

2.1 กลุ่มอ้างอิง (Reference Group) หมายถึง บุคคล ซึ่งใช้แหล่งอ้างอิง สำหรับบุคคลใดบุคคลหนึ่งในการกำหนดค่านิยม ทักษคติ และพฤติกรรม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน กลุ่มดารา เป็นต้น

2.2 ครอบครัว (Family) เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัว

2.3 ชั้นทางสังคม (Social Class) การวัดหรือการจัดประเภทชั้นทางสังคมโดยวัดจากผู้ที่อยู่ในสังคม ผู้ที่มีชื่อเสียง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งในแต่ละชนชั้นทางสังคมจะมีค่านิยม อำนาจทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เป็นอย่างมาก

2.4 วัฒนธรรม (Culture) หมายถึง ผลรวมของการเรียนรู้ ความน่าเชื่อถือ ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้บริโภคในสังคมใดสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

2.5 วัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Subculture) หมายถึง กลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ชัดเจนมากที่สุด เพราะในสังคมมีความสลับซับซ้อน เช่น สำเนียง ภาษา ศาสนา เป็นต้น วัฒนธรรมกลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มจึงมีความเชื่อ ค่านิยมและประเพณีที่แตกต่างกันไปตามเอกลักษณ์ของแต่ละกลุ่ม

3. ปัจจัยส่วนบุคคล (Individual Factor) เป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคล ดังนี้

3.1 อายุ (Age) อายุที่แตกต่าง จะมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป

3.2 ขั้นตอนวัฏจักรของชีวิตครอบครัว (Family Life Cycle) เป็นขั้นตอนการดำเนินชีวิตของบุคคลในลักษณะของการมีครอบครัว การดำรงชีวิตในแต่ละขั้นตอน เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความต้องการในเรื่องของทัศนคติและค่านิยมของบุคคลนั้นๆ

3.3 อาชีพ (Occupation) อาชีพของแต่ละบุคคลจะนำไปสู่ความสำเร็จ และความต้องการสินค้าและบริการที่แตกต่างกัน

3.4 โอกาสทางเศรษฐกิจ (Economic Circumstance) โอกาสทางเศรษฐกิจของบุคคลจะกระทบต่อสินค้าและบริการที่เข้าไปตัดสินใจซื้อ ประกอบด้วย รายได้ อำนาจในการซื้อ และทัศนคติเกี่ยวกับการจ่ายเงิน

3.5 การศึกษา (Education) ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีแนวโน้มจะบริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

3.6 รูปแบบการดำรงชีวิต (Life Style) รูปแบบการดำรงชีวิตขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ชั้นของสังคมและกลุ่มอาชีพของแต่ละบุคคล นักการตลาดเชื่อว่าการเลือกผลิตภัณฑ์ของบุคคลขึ้นอยู่กับรูปแบบการดำรงชีวิตของบุคคล

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ความหมายของสิ่งแวดล้อม

เกษม จันทรแก้ว (2547: 2) สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่ได้ด้วยตาและไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ตลอดจนสิ่งที่ให้ทั้งคุณและโทษ

สิ่งแวดล้อม อาจเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (Natural Environment) เรียกว่า สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ ดิน อากาศ มนุษย์ แร่ ฯลฯ และเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Environment) คือ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ บ้านเรือน เมือง ถนน วัฒนธรรม (ศาสนา ประเพณี ความเชื่อ) เสื้อผ้า ฯลฯ สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ คือ ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resource) ซึ่งหมายถึง สิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นเป็นการตัดแปลงทรัพยากรธรรมชาติดั้งเดิมให้อยู่ในรูปของทรัพยากรสำเร็จรูปที่พร้อมให้บริการความต้องการของมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้น และสิ่งแวดล้อมก็มีบทบาทหนึ่งในการเป็นทรัพยากรธรรมชาติ

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2548: 9) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อม คือ สิ่งต่างๆที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพ ที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำขึ้น

สมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม

เกษม จันทรแก้ว (2547: 5) ได้ให้ความหมายดังนี้ สมบัติเฉพาะตัวของสิ่งแวดล้อม (Properties) หมายถึง สิ่งที่มีอยู่ในตัว ซึ่งมีศักยภาพในการแสดงออกในสิ่งนั้น การฝืนศักยภาพของสิ่งแวดล้อมนั้นๆ แล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหาขึ้นต่อสิ่งนั้น และสิ่งแวดล้อมอื่นในทางลบไม่มากนัก ยิ่งดังนั้นการที่จะทำ ให้สิ่งแวดล้อมยั่งยืน (Sustainable Environment) จำ เป็นที่จะต้องเข้าใจสมบัติของสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ทั้งโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทั้งเดี่ยวหรือกลุ่มมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านโครงสร้าง/ องค์ประกอบ เอกลักษณ์ที่แสดงออกมานั้น สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นอะไร เช่น ต้นไม้ น้ำ ดิน มนุษย์ อย่างไรก็ตาม เอกลักษณ์สิ่งแวดล้อมมักไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง ในสิ่งแวดล้อมมหภาค (Macro scale) แต่อาจเปลี่ยนแปลงขนาดในสิ่งแวดล้อมจุลภาค (Micro scale)

2. ในธรรมชาติไม่มีสิ่งแวดล้อมใดอยู่โดดเดี่ยว แต่จะมีสิ่งแวดล้อมอื่นอยู่ด้วยเสมอ เช่น ต้นไม้กับดิน ถนนกับเสาไฟ เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าไปเปลี่ยนแปลงสิ่งหนึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งไม่มากนัก

3. สิ่งแวดล้อมเกือบทุกชนิดมีความต้องการสิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ การขาดสิ่งหนึ่งอาจทำให้โครงสร้างหรือหน้าที่เปลี่ยนแปลง หรือไม่ทำงานก็เป็นได้ ซึ่งความต้องการสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ของสิ่งแวดล้อมหนึ่งๆนั้นอาจต้องการมากกว่าหนึ่งสิ่งแวดล้อมก็ได้

4. เนื่องจากสิ่งแวดล้อมไม่อยู่โดดเดี่ยว เพราะต้องการสิ่งอื่นๆ จึงทำให้สิ่งแวดล้อมหลากหลายชีวิต/ ประเภทอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มที่เรียกว่าเป็นระบบนิเวศ หรือระบบสิ่งแวดล้อมซึ่งการอยู่ร่วมกันของสิ่งแวดล้อมต่างๆนี้มีหลากหลายชนิด แต่ละชนิดมีปริมาณต่างกัน การรวมกันของสรรพสิ่งจะมีสัดส่วนระหว่างสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการกระจายตัวอย่างสม่ำเสมอ และแสดงบทบาท / หน้าที่เฉพาะ การเปลี่ยนแปลงชนิด ปริมาณแต่ละชนิด สัดส่วนระหว่างชนิดและการกระจายตัวย่อมทำให้ความสมบูรณ์ของบทบาท / หน้าที่เปลี่ยนแปลงไปไม่มากนัก

5. ความเกี่ยวพันของสิ่งแวดล้อมอาจเป็นความเกี่ยวพันระหว่างโครงสร้าง / องค์ประกอบ หรือเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบทบาท / หน้าที่ เหล่านี้มักจะมีลักษณะเป็นลูกโซ่ เช่น มนุษย์ต้องการข้าวเพื่อบริโภค ข้าวต้องการธาตุอาหารในดิน ดินต้องการน้ำ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมหนึ่งแล้วย่อมจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆเป็นลูกโซ่ตามมา

6. ถ้ามีการกระทำใดๆที่ทำให้โครงสร้างสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อบทบาท / หน้าที่ที่แสดงซึ่งเป็นตัวดัชนีบ่งบอกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นมีมากน้อยเพียงใด สิ่งแวดล้อมที่มีความทนทานก็แสดงบทบาทหน้าที่ได้เหมือนเดิม แต่ถ้าโครงสร้างเปราะบางแล้วบทบาทหน้าที่ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเลยก็ได้ ความคงทนหรือเปราะบางของสิ่งแวดล้อมมี

ปัจจัยควบคุมได้แก่ คุณลักษณะเฉพาะ สถานที่เกิด ขนาด รูปทรง อายุ/เวลา สี ฯลฯ นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมทางกายภาพก็มีความทนทานกว่าสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ / สังคม

7. เนื่องจากโลกหมุนล้อมดวงอาทิตย์และหมุนรอบตัวเอง ทำให้เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติตลอดเวลา จึงทำให้สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงขนาด สี รูปทรง ฯลฯ ตลอดเวลา อาจมีสิ่งแวดล้อมหนึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอีกชนิดหนึ่งค่อยเป็นค่อยไปก็มีมากมาย การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นฤดูกาล / ชั่วโมง หรือเปลี่ยนแปลงถาวรก็เป็นได้

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เกษม จันทรี่แก้ว (2547: 82) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ว่า “การใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไป” เป็นคำที่เน้นถึงการใช้ทรัพยากรเป็นพื้นฐาน นอกจากนี้คำว่าการอนุรักษ์ยังรวมถึงการเก็บ การรักษา/ซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขตต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเอื้ออำนวยให้คุณภาพสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป ซึ่งมีหลักการดังนี้

1. การใช้แบบยั่งยืน ทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มต้องมีแผนการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable Utilization) ซึ่งต้องมีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะของทรัพยากร และมีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดของทรัพยากร ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่นำมาใช้ และการบำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป

2. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์สร้างขึ้น เพราะเมื่อมีการใช้ทรัพยากรย่อมมีความเสื่อมโทรมโดยเกิดจากการเลือกใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวมากเกินไปเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบ มีสารพิษเกิดขึ้น เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป และไม่ถูกต้องตามเวลา จำเป็นต้องการฟื้นฟูให้ดีขึ้น จนทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเหล่านั้นตั้งตัวได้ แล้วจึงนำไปใช้ในโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาในการฟื้นฟู การกำจัดการบำบัด หรือการทดแทนเป็นปีๆ

3. การสงวนของหายาก ทรัพยากรบางชนิด หรือบางประเภทมีการใช้มากเกินไป หรือการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่นทำให้บางชนิดของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมหายากเพิ่มขึ้น ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้วอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่พันธุ์ หรือเป็นตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้น จนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 หลักการนี้ มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน กล่าวคือ ต้องใช้ร่วมกัน ตั้งแต่การใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาให้ดีกว่า จะมีทรัพยากรใช้ตลอดไปหรือไม่ ถ้าใช้แล้วมีสิ่งใดที่มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประเภทใดที่เกิดขึ้น หรือถ้าสิ่งใดใช้มากเกินไปจำเป็นต้องมีการสงวน หรือเก็บรักษาเอาไว้ จะเห็นได้ว่าขั้นตอนของทั้ง 3 หลักการจะผสมผสานกันเสมอ

นิวัติ เรืองพานิช (2537) ได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้ว่า คือการรู้จักนำ ทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด ใช้ได้นาน และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน โดยถูกต้องตามกาลเทศะด้วย นอกจากนี้ยังได้ให้แนวคิดและหลักการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุดและโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึงห้ามใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะ (Time and Space)

2. ทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้าง ๆ ออกเป็น ทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพันธุ์ และกำลังงานมนุษย์กับทรัพยากร ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมัน และแร่ต่าง ๆ เป็นต้น

3. ปัญหาสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อยู่ให้คงคุณสมบัติที่ดีตลอดไป ในขณะที่เดียวกันจะเป็นผลดีต่อทรัพยากรอื่น ๆ เช่น น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วย

4. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ต้องคำนึงถึงทรัพยากรอย่างอื่นในเวลาเดียวกันไม่ควรแยกพิจารณาอย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะทรัพยากรทุกอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

5. ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดนั้น จะต้องไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือวัฒนธรรมหรือสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ เพราะว่าวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์ได้พัฒนาตัวเองมาพร้อมกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของสังคมนั้นๆ กล่าวโดยทั่วไป การอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นแหล่งการดำเนินชีวิต เพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอันมาก

6. ไม่มีโครงการอนุรักษ์ที่จะประสบความสำเร็จได้ นอกเสียจากผู้ใช้ทรัพยากรจะตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้นๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุกๆ ด้านต่อสังคมมนุษย์ และควรใช้ทรัพยากรให้อำนวยประโยชน์หลายๆ ด้านในเวลาเดียวกันด้วย

7. อัตราการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบันจะเป็นที่ใดก็ตาม ยังไม่อยู่ในระดับที่จะพุงซึ่งฐานะความอยู่ดีกินดีโดยทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังเป็นไปโดยไม่ทั่วถึง

8. การอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ความมั่งคั่งสุขสมบูรณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ของประเทศนั้น ๆ

9. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติใด ๆ ด้วยเหตุใดก็ตาม เท่ากับเป็นการทำลายความสวัสดีของมนุษย์ อย่างไรก็ตามมนุษย์ก็ต้องยอมรับว่าการทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดขึ้นอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีการใช้ทรัพยากรนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

แนวคิดเกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์

ความหมายของบรรจุภัณฑ์

จรรยา โกสีย์ไกรนิรมล และ ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ (2528: 15) ให้ความหมายของคำว่าบรรจุภัณฑ์ คือ การนำเอาวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ พลาสติก ไม้ ฯลฯ มาประกอบเป็นภาชนะบรรจุห่อหุ้มสินค้าเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย ให้มีความแข็งแรง สวยงาม และได้สัดส่วนที่ถูกต้อง ทำให้เกิดความพอใจกับผู้ซื้อ รวมถึงการขนส่งจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและรักษาผลิตภัณฑ์ให้คงสภาพ และมีคุณภาพใกล้เคียงกับเมื่อแรกผลิตมากที่สุด

ดำรง ชัยสนธิ (2537: 3) กล่าวว่าถึงบรรจุภัณฑ์ คือ สิ่งห่อหุ้ม รวมทั้งภาชนะบรรจุที่ใช้เพื่อการขนส่งผลิตภัณฑ์จากแหล่งผู้ผลิตไปยังแหล่งผู้บริโภค หรือเพื่อป้องกัน รักษาให้ผลิตภัณฑ์ให้คงสภาพตลอดจนคุณภาพใกล้เคียงกับเมื่อแรกผลิตให้มากที่สุด

ประชิด ทิณบุตร (2531: 21) บรรจุภัณฑ์ หมายถึง หน่วยรูปแบบวัตถุภายนอกที่ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง หรือห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ภายในให้ปลอดภัยสะดวกแก่การขนส่ง เอื้ออำนวยให้เกิดประโยชน์ในทางการค้าและการบริโภค

หน้าที่บทบาทของบรรจุภัณฑ์

ในสมัยก่อนนั้น การใช้บรรจุภัณฑ์ก็เพื่อเก็บรักษาสินค้าให้คงสภาพ (Protection) ในระยะเวลาหนึ่งหรือจนกว่าจะนำไปใช้ แต่เมื่อมีการแข่งขันทางการค้ามากขึ้น บรรจุภัณฑ์จึงมีบทบาทในด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) เริ่มเน้นเรื่องความสวยงาม สะดุดตา ตลอดจนความสะดวกในการนำไปใช้ บรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันมีหน้าที่

1. ทำหน้าที่รองรับ (Contain) บรรจุภัณฑ์จะทำหน้าที่รองรับสินค้าให้รวมกันอยู่เป็นกลุ่มน้อย หรือตามรูปร่างของภาชนะนั้น ๆ

2. ป้องกัน (Protect) บรรจุภัณฑ์จะทำหน้าที่ป้องกันคุ้มครองสินค้าที่บรรจุอยู่ในไม่ให้ยุบ สลาย เสียรูปหรือเสียหายอันเกิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยสภาพดินฟ้าอากาศ ระยะเวลาในการเก็บรักษา สภาพการขนส่ง กล่าวคือให้คงสภาพลักษณะของสินค้าให้เหมือนเมื่อผลิตออกจากโรงงานให้มากที่สุด

3. ทำหน้าที่รักษา (Preserve) คุณภาพสินค้าให้คงเดิมตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย

4. บ่งชี้ (Identify) หรือแจ้งข้อมูล (Inform) รายละเอียดต่าง ๆ ของสินค้าเกี่ยวกับชนิด คุณภาพและแหล่งที่มาหรือจุดหมายปลายทาง โดยหีบห่อต้องแสดงข้อมูลอย่างชัดเจนให้ผู้บริโภคทราบว่าสินค้าที่อยู่ภายในคืออะไร ผลิตจากที่ไหน มีปริมาณเท่าใด ส่วนประกอบ ระยะเวลาที่ผลิต ระยะเวลาที่หมดอายุ การระบุข้อความสำคัญ ๆ ตามกฎหมาย โดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารและยา ชื่อการค้า (Trade Name) เครื่องหมายการค้า (Trade Mark)

5. ดึงดูดความสนใจ (Consumer Appeal) และช่วยชักจูงในการซื้อสินค้า เนื่องจากสินค้าชนิดใหม่มีเพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา การแข่งขันทางด้านตลาดก็เพิ่มมากขึ้นทุกวัน ผู้ซื้อสินค้าน้อยไม่อาจติดตามการเคลื่อนไหวทางด้านตลาดได้ทัน หีบห่อจึงต้องทำหน้าที่แนะนำผลิตภัณฑ์ที่ถูกบรรจุอยู่ให้กับผู้ซื้อด้วย ต้องดึงความสนใจของผู้ซื้อที่ไม่เคยใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ให้สนใจในการใช้ และหลังจากใช้แล้วเกิดความพอใจที่จะซื้อใช้อีก หีบห่อจะทำหน้าที่ขายและโฆษณาสินค้าควบคู่กันไปในตัวด้วย เสมือนหนึ่งเป็นพนักงานขายเงียบ (Silent Salesman) ดังนั้นการที่บรรจุภัณฑ์จะสามารถดึงดูดความสนใจ และชักจูงใจให้เกิดการซื้อได้จึงเป็นผลจากปัจจัยหลาย ๆ อย่าง เช่น ขนาด รูปร่าง สี รูปทรง วัสดุ ข้อความรายละเอียด ตัวอักษร ฯลฯ

6. ช่วยเพิ่มผลกำไร หีบห่อจะทำหน้าที่อย่างสมบูรณ์ไม่ได้ ถ้าหากหีบห่อไม่สามารถช่วยเพิ่มผลกำไรให้กับผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ หีบห่อสามารถช่วยส่งเสริมยุทธวิธีการตลาด โดยการเปิดตลาดใหม่หรือการเพิ่มยอดขายให้กับสินค้าแต่ละชนิด เนื่องจากในตลาดมีสินค้าและคู่แข่งเพิ่มขึ้นตลอดเวลา หากบรรจุภัณฑ์ของสินค้าใดได้รับการออกแบบเป็นอย่างดี จะสามารถดึงดูดตา ดึงดูดใจผู้บริโภคและก่อให้เกิดการซื้อในที่สุด รวมทั้งการลดต้นทุนการผลิต

7. สร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) ให้แก่ผลิตภัณฑ์ สร้างความเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค

8. การส่งเสริมการขาย (Promotion) เพื่อยึดพื้นที่แสดงจุดเด่น โฉมตัวเองได้อย่าง สะดุดตา สามารถระบุแจ่มแจ้งใจ แจ่มแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับการเสนอผลประโยชน์เพิ่มเติมเพื่อจูงใจ ผู้บริโภค เมื่อต้องการจัดรายการเพื่อเสริมพลังการแข่งขัน ก็สามารถเปลี่ยนแปลงและจัดทำได้ สะดวก ควบคุมได้และประหยัด

9. การแสดงตัว (Presentation) คือ การสื่อความหมาย บุคลิก ภาพพจน์ การออกแบบและ สีสนัแห่งคุณภาพ ความคุ้มค่าต่อผู้บริโภค / ผู้ใช้ / ผู้ซื้อ ให้ข้อมูลผลิตภัณฑ์ชัดเจน สร้างความมั่นใจ เห็นแล้วอดซื้อไม่ได้

10. การจัดจำหน่ายและการกระจาย (Distribution) เหมาะสมต่อพฤติกรรมผู้บริโภค ขยาย เอื้ออำนวยการแยกขาย ส่งต่อ การตั้งโชว์ การกระจาย การส่งเสริมจูงใจในตัว ทนต่อการขนย้าย ขนส่ง และการคลังสินค้า ด้วยต้นทุนสมเหตุสมผล ไม่เกิดรอยขีดข่วน / ชำรุด ตั้งแต่จุดผลิตและบรรจุ จนถึงมือผู้ซื้อ / ผู้ใช้ / ผู้บริโภค ทนทานต่อการเก็บไว้นานได้

ประเภทของบรรจุภัณฑ์

สามารถแบ่งได้หลายวิธีตามหลักเกณฑ์ดังนี้

1. ประเภทบรรจุภัณฑ์แบ่งตามวิธีบรรจุและวิธีการขนถ่าย แบ่งได้ 3 ประเภท

1.1 บรรจุภัณฑ์เฉพาะหน่วย (Individual Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่สัมผัสอยู่กับ ผลิตภัณฑ์ชั้นแรก เป็นสิ่งที่บรรจุผลิตภัณฑ์เอาไว้เฉพาะหน่วย โดยมีวัตถุประสงค์ชั้นแรกคือ เพิ่ม คุณค่าในเชิงพาณิชย์ เช่น การกำหนดให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะหรือทำให้มีรูปร่างที่เหมาะสมแก่การจับ ถือ และอำนวยความสะดวกต่อการใช้ผลิตภัณฑ์ภายในพร้อมทั้งทำหน้าที่ให้ความปกป้องแก่ ผลิตภัณฑ์โดยตรง

1.2 บรรจุภัณฑ์ชั้นใน (Inner Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่อยู่ถัดออกมาเป็นชั้นที่สอง มีหน้าที่รวบรวมบรรจุภัณฑ์ชั้นแรกเข้าไว้ด้วยกันเป็นชุด ในการจำหน่ายรวมตั้งแต่ 2-24 ชิ้นขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ชั้นแรก คือ ป้องกันรักษาผลิตภัณฑ์จากน้ำ ความชื้น ความร้อน แสง แรงกระแทกกระเทือนและอำนวยความสะดวกแก่การขายปลีกย่อย เป็นต้น

1.3 บรรจุภัณฑ์ชั้นนอก (Out Package) คือ บรรจุภัณฑ์ที่เป็นหน่วยรวมขนาดใหญ่ที่ใช้ในการขนส่ง โดยปกติแล้วผู้ซื้อจะไม่ได้เห็นบรรจุภัณฑ์นี้มากนัก เนื่องจากทำหน้าที่ป้องกันผลิตภัณฑ์ในระหว่างการขนส่งเท่านั้น ลักษณะของบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ ได้แก่ หีบ ไม้ลัง กล่องกระดาษขนาดใหญ่ที่บรรจุสินค้าไว้ภายใน ภายนอกเพียงข้อมูลที่จำเป็นต่อการขนส่งเท่านั้น เช่น รหัสสินค้า เลขที่ตราสินค้า สถานที่ส่ง เป็นต้น

2. การแบ่งประเภทบรรจุภัณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของการใช้

บรรจุภัณฑ์เพื่อการขายปลีก เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ผู้บริโภคซื้อไปใช้ไป อาจมีชั้นเดียวหรือหลายชั้นก็ได้ ซึ่งอาจเป็น Primary Package ก็ได้

ด้านบรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่ง (Shopping / Transportation Package) เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้รองรับหรือห่อหุ้มบรรจุภัณฑ์ชั้นทุติยภูมิ ทำหน้าที่รวบรวมเอาบรรจุภัณฑ์ขายปลีกเข้าด้วยกันให้เป็นหน่วยใหญ่ เพื่อความปลอดภัย และความสะดวกในการเก็บรักษาและการขนส่ง เช่น กล่องกระดาษลูกฟูกที่ใช้บรรจุยาสีฟัน

3. การแบ่งบรรจุภัณฑ์ตามความคงรูป

3.1 บรรจุภัณฑ์ประเภทรูปทรงแข็งตัว (Rigid Form) ได้แก่ เครื่องแก้ว เซรามิก พลาสติกจำพวก Thermoset ขวดพลาสติก ส่วนมากเป็นพลาสติกชนิด เครื่องปั้นดินเผา ไม้ และโลหะ มีคุณสมบัติแข็งแรงทนทานเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน และป้องกันผลิตภัณฑ์จากสภาพแวดล้อมภายนอกได้ดี

3.2 บรรจุกัณฑ์ประเภทรูปทรงกึ่งแข็งตัว (Semi rigid Form) ได้แก่ บรรจุกัณฑ์ที่ทำจากพลาสติกอ่อน กระดาษแข็งและอลูมิเนียมบาง คุณสมบัติทั้งด้านราคา น้ำหนักการป้องกันผลิตภัณฑ์จะอยู่ในระดับปานกลาง

3.3 บรรจุกัณฑ์ประเภทรูปทรงยืดหยุ่น (Flexible Form) ได้แก่ บรรจุกัณฑ์ที่ทำจากวัสดุอ่อนตัว มีลักษณะเป็นแผ่นบาง ได้รับความนิยมนสูงมากเนื่องจากมีราคาถูก หากใช้ในปริมาณมาก และระยะเวลาสั้น น้ำหนักน้อย มีรูปแบบและโครงสร้างมากมาย

วัสดุบรรจุกัณฑ์

การจัดแบ่งและเรียกชื่อบรรจุกัณฑ์ในทรรศนะของผู้ออกแบบ ผู้ผลิต หรือนักการตลาด จะแตกต่างกันออกไป บรรจุกัณฑ์แต่ละประเภทตั้งอยู่ภายใต้วัตถุประสงค์หลักใหญ่ที่คล้ายกันคือ เพื่อป้องกันผลิตภัณฑ์ เพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทเยื่อและกระดาษ

นับได้ว่าเยื่อและกระดาษนำมาใช้ทำบรรจุกัณฑ์มากที่สุด และมีแนวโน้มใช้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากกรรมรงค์ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมและกระดาษที่ใช้แล้ว สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ง่าย (Recycle) กระดาษเป็นวัสดุบรรจุกัณฑ์ประเภทเดียวที่สามารถสร้างขึ้นมาใหม่ได้จากการปลูกป่าทดแทน กระดาษที่ใช้ในอุตสาหกรรมบรรจุกัณฑ์มีหลายประเภทและสามารถพิมพ์ตกแต่งได้ง่ายและสวยงาม ทั้งสามารถเคลือบ หรือประกบติดกับวัสดุชนิดอื่นได้ดี นอกจากนี้ยังสะดวกต่อการขนส่งจากผู้ผลิตไปยังผู้ใช้เนื่องจากพับได้ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ตัวอย่างบรรจุกัณฑ์จากเยื่อและกระดาษสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นบรรจุกัณฑ์ที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ปัญหามลภาวะ โดยประเภทของบรรจุกัณฑ์กระดาษแบ่งออกได้เป็น 8 ประเภท คือ 1. ซองกระดาษ 2. ถุงกระดาษ 3. ถุงกระดาษหลายชั้น 4. เยื่อกระดาษขึ้นรูป 5. กล่องกระดาษ 6. ถังกระดาษ 7. กล่องกระดาษแข็ง 8. กล่องกระดาษลูกฟูก ซึ่งคุณสมบัติการใช้กระดาษย่อมต้องคำนึงถึงความแตกต่างตามการใช้ของผลิตภัณฑ์สิ่งของแต่ละชนิด เช่น คุณสมบัติของบรรจุกัณฑ์ในเรื่องของความชื้น การต้านแรงดันทะลุ ความสามารถในการรับน้ำหนัก ความเรียบของผิวกระดาษ ความหนา ความขาว เป็นต้น

2. ประเภทพลาสติก

พลาสติกเป็นวัสดุที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงมาก คุณสมบัติของพลาสติก คือ มีน้ำหนักเบาป้องกันการซึมผ่านของอากาศ และแก๊สได้ระดับหนึ่งสามารถต่อต้านการทำลายของแบคทีเรียและเชื้อรา คุณสมบัติหลายอย่างที่สามารถเลือกใช้งานที่เหมาะสม พลาสติกบางชนิดยังเป็นฉนวนกันความร้อนอีกด้วย ตัวอย่างบรรจุภัณฑ์จากพลาสติกได้แก่ ฟิล์มพลาสติกรัศรูป ขวด ถาด ก่อง และ โฟม ภาชนะบรรจุภัณฑ์ที่ทำด้วยพลาสติก ซึ่งบรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นสารตั้งเคราะห์จำพวกพอลิเมอร์ ประกอบด้วยสารหลายอย่าง โดยใช้กรรมวิธีการตัดแปลง ให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงานที่ใช้ เช่น การซึมซับของอากาศ น้ำ หรือไขมัน ทนความร้อนหรือเย็น ทนกรดหรือเบส มีลักษณะแข็งหรือเหนียว โดยทั่วไปพลาสติกที่ทำจะมีรูปร่างแตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม ซึ่งวัตถุดิบของการผลิต เราเรียกว่า พอลิเมอร์ ซึ่งอยู่ในรูปของเม็ดหรือผงพอลิเมอร์ จะถูกโรงงานแปรรูปนำเข้าเครื่องแปรรูปใช้ความร้อนและแรงดันแปรรูปออกมาเป็นขวด หลอด เป็นต้น โดยบรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกจะได้รับนิยมสูง มีชนิดและรูปแบบให้เลือกหลากหลายแบบ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงจูงใจที่ทำให้กลุ่มต่างๆ นิยมใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ก่อให้เกิดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม

3. ประเภทแก้ว

นับเป็นวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องต่อการทำปฏิกิริยากับสารเคมีชีวภาพเมื่อเทียบกับวัสดุบรรจุภัณฑ์ชนิดอื่นๆ และยังรักษาคุณภาพภายในได้ดีมาก ข้อดีของแก้วคือ ความใสและทำเป็นสีต่าง ๆ ให้สามารถทนแรงกดได้สูง แต่เปราะแตกง่ายในกระบวนการบรรจุสามารถบรรจุได้ด้วยความเร็วสูงในด้านสิ่งแวดล้อม แก้วสามารถนำกลับมาใช้ได้หลายครั้ง อาจได้ถึง 100 ครั้งและสามารถนำมาหลอมใช้ใหม่ได้ง่าย สิ่งที่พึงระวังในเรื่องการบรรจุคือ ฝาขวดแก้วจะต้องเลือกใช้ฝาที่ได้ขนาดและต้องสามารถปิดได้สนิทแน่น เพื่อช่วยรักษาคุณภาพและยืดอายุของสินค้า ตัวอย่างบรรจุภัณฑ์จากแก้วได้แก่ ขวดแก้ว โหลแก้ว

รูปแบบของบรรจุภัณฑ์แก้ว แบ่งตามความเหมาะสมของการใช้งาน

1. ขวดปากแคบ มักใช้กับอาหารประเภทของเหลวทั่วไป
2. ขวดปากกว้าง ใช้กับผลิตภัณฑ์กึ่งของเหลวเช่น ครีม น้ำผึ้ง
3. ขวดรูปทรงพิเศษ ใช้กับเครื่องสำอางพวกน้ำหอม ซึ่งมีราคาสูง

ในการออกแบบและเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ นอกจากต้องคำนึงถึงรูปทรงที่จะใช้แล้วยังต้องคำนึงถึงฝาปิดด้วย เพราะฝาปิดเป็นองค์ประกอบที่มีผลกระทบต่อกรั่วซึมและป้องกันในผลิตภัณฑ์

4. ประเภทโลหะ

โลหะที่ใช้ทำเป็นบรรจุภัณฑ์ คือ แผ่นเหล็กอบตีบุก อลูมิเนียมโลหะผสม อลูมิเนียมแผ่นเปลว ทองแดง ทองเหลือง ได้แก่ภาชนะบรรจุในรูปของกระป๋องและถังโลหะ ซึ่งโลหะที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์ มี 2 ชนิด คือ

4.1 เหล็กเคลือบตีบุก เป็นบรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรง ป้องกันอันตรายจากสิ่งแวดล้อม และสภาวะอากาศ การลงทุนในการผลิตไม่สูงนักและไม่ซับซ้อนสามารถบรรจุอาหารได้ดีเนื่องจากสามารถปิดผนึกได้สนิทและฆ่าเชื้อได้ด้วยความร้อน ในแง่ของสิ่งแวดล้อมสามารถแยกออกจากขยะได้ง่ายโดยใช้แม่เหล็ก

4.2 อลูมิเนียม มักใช้ในรูปอลูมิเนียมเปลว หรือกระป๋องมีน้ำหนักเบาเมื่อเทียบกับความแข็งแรง ทนต่อการซึมผ่านของอากาศ ก๊าซ แสง และกลิ่นรสได้ดีเยี่ยม ในรูปของอลูมิเนียมเปลวมักใช้ควบกับวัสดุอื่นซึ่งให้ภาพลักษณ์ที่ดีเนื่องจากมีความเงาแวบของอลูมิเนียม

5. ประเภทไม้

เป็นวัสดุที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์ที่น้อย เนื่องจากมีการรณรงค์เรื่องตัดไม้ทำลายป่าและนับวันจะมีการใช้น้อยลงมากเพราะสามารถหาสิ่งอื่นมาทดแทนไม้ได้ ซึ่งภาชนะบรรจุที่ทำด้วยไม้ได้แก่

5.1 ไม้ไผ่ เป็นวัสดุที่หาได้ง่าย ส่วนใหญ่ทำเป็นบรรจุภัณฑ์เพื่อการขนส่ง ได้แก่ ข่ง ตะกร้า ซึ่งมีข้อเสียคือรับแรงกดทับได้ไม่มาก ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุอยู่ภายในเกิดความเสียหายได้ง่าย เช่น ผักผลไม้ ผลิตภัณฑ์เซรามิกที่แตกหักง่าย เป็นต้น

5.2 ไม้เบญจพรรณในปัจจุบันหาค่อนข้างยากแต่ก็ยังมีอยู่บ้างดังนั้นบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้ยังมีอยู่บ้าง ได้แก่ ถัง กระบะ โคร่ง ไม้บรรจุเครื่องจักร เป็นต้น

ซึ่งลักษณะของไม้ที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์มี 4 แบบ ได้แก่ 1. ไม้จริง ได้แก่ ไม้ที่เลื่อย ออกมาเป็นแผ่นจากท่อนซุง เช่น ไม้ยางพารา ไม้จำปา ฯลฯ 2. ไม้อัด ผานเป็นแผ่นบางๆ จากไม้ซุง แล้วนำมาติดกาวโดยเรียงสลับให้เป็นเส้นใยขวางกัน จากนั้นอัดด้วยความร้อน 3. แผ่นขึ้นไม้อัด ทำจากเศษขึ้นไม้นำมาทับอัดติดกันให้เป็นแผ่นด้วยกาว 4. แผ่นเส้นใยไม้อัด นำเศษไม้มาย่อยเป็นเส้นใยแล้วนำมาทำเป็นแผ่นใหม่ บรรจุภัณฑ์ประเภท ไม้จึงกลายเป็นบรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ในบรรจุผลิตภัณฑ์ได้ดี แต่อาจใช้พื้นที่ของการส่งออก หรือเก็บผลิตภัณฑ์มากกว่าบรรจุภัณฑ์ประเภทอื่นๆ

แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุและผลกระทบปัญหาสิ่งแวดล้อมจากบรรจุกภัณฑ์

ปัจจุบันบรรจุกภัณฑ์มีประโยชน์เป็นอย่างมากทางธุรกิจ แต่ขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน เพราะบรรจุกภัณฑ์จะกลายเป็นขยะหลังจากที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ถูกเปิดออกเพื่อใช้งานแล้ว จากอดีตจนถึงปัจจุบันปริมาณขยะจากบรรจุกภัณฑ์ได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้ตามมา

ความหมายของปัญหาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาสิ่งแวดล้อม หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรของมนุษย์อย่างไม่ประหยัดและขาดความรับผิดชอบก่อให้เกิดปัญหาหามลภาวะและอื่นๆ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่กระทบต่อบุคคลจำนวนมาก และสถานการณ์ดังกล่าวไม่เป็นที่พึงปรารถนาและมีความรู้สึกว่าคุณมีการกระทำบางอย่างเพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น (Sale, 1972 อ้างใน สมพงษ์ ทองใบ, 2538)

ปัญหาสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นปัญหา และยังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางซึ่งเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าสภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรมหรือเป็นพิษ นอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศแล้ว ยังก่อให้เกิดการรบกวนความสุขเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในที่สุดก็เกิดอันตรายต่อชีวิตด้วย ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีสาเหตุกว้าง ๆ 3 ประการ ได้แก่ การเพิ่มอย่างรวดเร็วของประชากร การขยายตัวของเมือง และการใช้เทคโนโลยีกับสิ่งแวดล้อมก็ในวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เช่น ปัญหาขยะและสิ่งปฏิกูล มลพิษทางน้ำ ทางอากาศ และทางเสียง (เกษม จันทร่แก้ว, 2541: 8)

นอกจากนี้ สุชีลา ตูลยะเสถียร และคณะ (2537: 40) กล่าวว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่ไม่น่าพึงพอใจเปลี่ยนแปลงไปจนอาจเกิดอันตรายได้ สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ไปทั้งด้านคุณภาพและปริมาณไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ รวมทั้ง สิ่งแวดล้อมในทางเศรษฐกิจและสังคม มักเกิดจากการกระทำของมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรง ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่า ขุดเจาะทำเหมืองแร่ การคักหน้าดิน ไปขาย

ส่วนทางอ้อม มักทำให้เกิดผลกระทบจากการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิ อุตสาหกรรม เกษตรกรรม การขยายตัวของเมือง เป็นต้น

ดังนั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมอาจให้ความหมายว่า หมายถึง ปัญหาความเสื่อมโทรมของ คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ เมือง สัตว์ พืช ทิวทัศน์ระบบ นิเวศน์ธรรมชาติต่างๆ รวมถึงความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาด้วย ซึ่งปัญหา ดังกล่าวมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์

สาเหตุของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

สาเหตุของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้น แนวทางความเชื่อมโยงของการเกิดปัญหา รวมถึง ผลกระทบของปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเกิดจากปัจจัยหลายสิ่งๆ ที่เชื่อมโยงกันจนส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมอันได้แก่

1. การเพิ่มของประชากร (Population Growth) ปัจจุบันประชากรมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นทำให้มี ผลต่อสิ่งแวดล้อมมากตามมา เพราะมีความต้องการบริโภคทรัพยากร โดยเฉพาะปัจจัย 4 คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมถึงความสะดวกสบาย การแก่งแย่งในการดำรงชีวิตเป็น เหตุให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น จึงจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรเพื่อสนองความต้องการต่างๆ ทำให้ ทรัพยากรลดลงและเกิดผลเสียจากการใช้ทรัพยากร หรือสิ่งที่เป็นพิษที่เป็นผลกระทบย้อนกลับต่อ ทรัพยากรที่เหลือได้

2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี (Economic Growth & Technological -Progress) ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงขึ้นมีการ บริโภคทรัพยากรการใช้พลังงานที่มากขึ้นรวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ช่วยให้มีการนำเอา ทรัพยากรมาใช้พัฒนาในด้านต่างๆทั้งทางเกษตร อุตสาหกรรม เป็นผลให้เกิดผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นการใช้ปุ๋ยเคมีกับการเกษตรในรูปแบบต่างๆอย่างมากมาย

ส่งผลให้เกิดสารพิษตกค้าง หรือแม้แต่ของเสียจากการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ทั้งในรูปของเหลวของแข็ง และแก๊ส ผู้สิ่งแวดล้อมทำให้เกิดมลพิษขึ้น (สุริยา ตูลยะเสถียร และคณะ. 2544)

3. ความต้องการปัจจัยสี่ของมนุษย์มากขึ้น ความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด สิ่งที่มนุษย์ต้องการล้วนได้มาจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น ทั้งในด้านปัจจัยสี่อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิต มนุษย์ยังต้องการ สิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ ซึ่งจะได้มาจากป่าไม้ แร่ธาตุ สัตว์ป่า ฯลฯ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงพยายามแสวงหากอบโกยผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นการกระทำของมนุษย์ที่เกิดขึ้นโดยไม่เจตนา เช่น การตัดโค่นเผาป่า เพื่อเอาพื้นที่มาใช้ทำการเพาะปลูก หรือเผาป่าเพื่อสะดวกในการล่าสัตว์ทั้ง ๆ ที่ไม่มีราคาแพงกว่าพืชผลที่ปลูก หรือสัตว์ที่ล่าได้

5. ความเชื่อและขนบประเพณีอันล้าหลัง เช่น ความเชื่อในเรื่องการเพิ่มพลังทางเพศได้แก่ การล่าช้างเพื่อเอาอวัยวะ นอแรด คิงู อั้งดินหมี มาเป็นส่วนผสมในเครื่องยา

6. การล่าสัตว์เพื่อเกมกีฬา ทำให้มีปัญหาเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การแข่งขันกันว่าใครจะล่าสัตว์ได้มากกว่ากัน หรือขนาดของสัตว์ใครจะใหญ่กว่ากัน ทำให้สัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ เช่น สมัน แรด กระซู่

7. สงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ถูกนำมาใช้เพื่อการทำสงครามทรัพยากรที่สำคัญ คือ พลังงานเชื้อเพลิง รวมทั้งตัวมนุษย์เอง ป่าไม้บางแห่งถูกทำลายเพื่อป้องกันมิให้ข้าศึกใช้เป็นกำบัง โดยการใช้ไฟเผาพื้นที่ป่าเหล่านั้น ต้นไม้ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจถูกทำลายไปโดยเปล่าประโยชน์ สัตว์ป่าไร้ที่อยู่อาศัย จึงสูญพันธุ์ไป เป็นจำนวนมาก

8. นโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การดำเนินนโยบายผิดพลาดและไม่เอาจริงกับกฎหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น สมัยของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ยึดหยุ่นปล่อยให้ราษฎรจับจอง และเข้าทำกินในพื้นที่ป่าสงวน รัฐบาลไม่มีงบประมาณเพียงพอในการจัดเจ้าหน้าที่เพื่อดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้เป็นไปอย่างถูกต้อง พื้นที่ป่าจึงลดลงอย่างรวดเร็ว

นอกจากนี้ เกษม จันทรแก้ว (2540: 82-87) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมในอีกแง่มุมหนึ่งดังนี้

1. การเพิ่มประชากร อย่างรวดเร็วมีผลให้การใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันการเกิดของเสียจากการใช้ทรัพยากรจึงสูงขึ้นจนเกินระดับหนึ่งที่ธรรมชาติจะรองรับไว้ได้ (Carrying Capacity) จึงเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามมา
2. การใช้ที่ดิน ส่วนใหญ่มีปัญหาการใช้ที่ดินผิดพลาดเช่น การตั้งบ้านเรือนบนภูเขาสูงของชาวเขา ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมามากมาย ซึ่งการแก้ไขต้องใช้เงิน เวลา บุคคล และเทคโนโลยีสูง
3. การทำลายทรัพยากรป่าไม้ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ตามมา เช่น อุทกภัย ความแห้งแล้ง การขาดแคลนน้ำ การรุกรานน้ำเค็มของแม่น้ำสายสำคัญ
4. มลพิษปนเปื้อนในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้วัตถุพิษทุกประเภทซึ่งเกิดจากกิจกรรมทุกรูปแบบ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม กิจการทหาร บ้านเรือน การพักผ่อนหย่อนใจและการทดลองวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

5. การเกษตรกรรม การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรของไทยขึ้นกับการขยายพื้นที่ในแนวกว้าง ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลงเกิดการขาดแคลนที่ดินทำกิน ดินขาดการบำรุง เกิดการพังทลายของดิน การตกค้างของสารพิษทางการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

6. อุตสาหกรรม พื้นที่ตั้งโรงงานไม่เหมาะสม รวมถึงการปล่อยของเสียของโรงงาน อุตสาหกรรมโดยขาดการควบคุมและบำบัด เช่น การปล่อยน้ำเสีย ควันพิษ เป็นต้น

7. เมืองและชุมชน เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำเสียจากชุมชน ปัญหาขยะ รวมถึงความแออัดของเมืองยังส่งผลต่อปัญหาการจราจร เป็นต้น

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากบรรจุกัณฑ์

ปัจจุบันพบว่าปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากความต้องใช้บรรจุกัณฑ์ที่เพิ่มสูงขึ้นตามค่านิยม หรือการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ความต้องการในด้านภาพลักษณ์ ความสะดวกสบายมีเพิ่มขึ้น จึงมีการนำทรัพยากรมาใช้เพื่อสนองความต้องการ ซึ่งจากการใช้บรรจุกัณฑ์ในขณะนี้พบว่าวัสดุบรรจุกัณฑ์ส่วนใหญ่ใช้เวลานานในการย่อยสลายจึงทำให้เกิดมลพิษ แต่ในขณะเดียวกันการผลิตหรือการจัดการของเสียจากบรรจุกัณฑ์เหล่านี้ก็จำเป็นต้องใช้ทรัพยากรหรือพลังงานเป็นอย่างมาก จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ซึ่งประกอบด้วยปัญหา 2 ประการ คือ

1. ปัญหาโลกร้อน (Global Warming)

สภาวะโลกร้อน สภาวะภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง คือ การที่อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้น จากผลของภาวะเรือนกระจก หรือที่เรา รู้จักกันดีในชื่อว่า Greenhouse Effect ภาวะนี้จะส่งผลต่อ อุณหภูมิของโลกให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการ เปลี่ยนแปลงของปริมาณฝน ระดับน้ำทะเล และมีผลกระทบต่อพืช สัตว์ และมนุษย์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน

ปรากฏการณ์ และภัยธรรมชาติทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นน้ำท่วม แผ่นดินไหว ต่างก็เกิดจาก สภาวะโลกร้อนที่มีมูลเหตุมาจากการปล่อยก๊าซพิษต่าง ๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้ แสงอาทิตย์ส่องทะลุผ่านชั้นบรรยากาศมาสู่พื้น โลก ได้มากขึ้น ซึ่งนั่นเป็นที่รู้จักกัน โดยเรียกว่า สภาวะเรือนกระจก

ปัจจุบันพบว่ากิจกรรมของมนุษย์เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจก ที่มีการ ปล่อยอยู่ตลอดเวลา ได้แก่ แก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2) ก๊าซมีเทน (CH_4) ก๊าซไนตรัส ออกไซด์ (N_2O) สารประกอบคลอโรฟลูออโรคาร์บอน (CFC) โอโซน (O_3) ไออน้ำ (H_2O) โดยเฉพาะ คาร์บอนไดออกไซด์ ที่จัดว่าเป็นแก๊สที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศโลกมากที่สุด ซึ่งประเทศไทย เองก็มีการปล่อยแก๊สชนิดนี้ออกมาในบรรยากาศไม่น้อย โดยมีที่มาจาก การเผาผลาญเชื้อเพลิง ฟอสซิล ไม่ว่าจะเป็นถ่านหิน น้ำมันเชื้อเพลิง หรือ แก๊สธรรมชาติ เพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ซึ่งส่วน หนึ่งก็มาจากการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่เป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรและพลังงานเป็นอย่างมาก นอกจากนี้การเพิ่มของปริมาณขยะจากบรรจุภัณฑ์ยังส่งผลให้เกิดคาร์บอนไดออกไซด์มากขึ้น เนื่องจากการทับถมของขยะมากขึ้น ทำให้คาร์บอนไดออกไซด์ถูกกักจัด โดยธรรมชาติน้อยลง

ตารางที่ 1 แสดงกิจกรรมที่ทำให้แก๊สเรือนกระจกในบรรยากาศมีปริมาณเพิ่มขึ้น

กิจกรรม	แก๊สเรือนกระจก
การใช้พลังงานฟอสซิล (น้ำมัน ถ่านหิน)	คาร์บอน ไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์
กระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม	คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไฮโดรฟลูออโรคาร์บอน
การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้	คาร์บอนไดออกไซด์ มีเทน ไนตรัสออกไซด์
การเกษตร (ปลูกข้าว เลี้ยงปศุสัตว์)	มีเทน ไนตรัสออกไซด์
การกำจัดของเสีย	มีเทน ไนตรัสออกไซด์
ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2537)	

ผลกระทบจากสภาวะโลกร้อน

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหลายอย่างทำให้นักวิทยาศาสตร์หลายคนเสนอข้อสรุปที่ว่า "มนุษย์ได้ล้างผลาญทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี เมื่อธรรมชาติเสียความสมดุลก็ย่อมเกิดการทำลายจากธรรมชาติ ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นนี้เป็นเพียงสัญญาณเตือนจากธรรมชาติเท่านั้น ยังไม่ถึงเวลาของภัยพิบัติธรรมชาติแท้จริงที่คาดว่าจะเลวร้ายกว่านี้ไม่รู้กี่ร้อยกี่พันเท่า"

จากวารสารวิชาการ “สิ่งแวดลอม” รายงานว่า ผู้คนที่ได้รับเคราะห์จะเป็นผู้ที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลทั่วโลก โดยเฉพาะพื้นที่ที่สูงจากระดับน้ำทะเลไม่ถึง 33 ฟุต ซึ่งก็หมายถึงประเทศไทยด้วย ผลกระทบที่ไทยได้รับ โดยมีนักวิทยาศาสตร์คาดการณ์ไว้ว่าระดับน้ำทะเลอาจสูงขึ้นอีกถึง 90 เซนติเมตรในอีกหนึ่งร้อยปีข้างหน้า ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยได้รับผลกระทบทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพต่างๆหลากหลาย อาทิเช่น

1. ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นสูง นักวิทยาศาสตร์ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทยประเมินไว้ว่า มีสิ่งชี้ให้เห็นในเรื่องของความเป็นไปได้ของการขาดแคลนน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและอุทกภัยที่ถี่ขึ้นและรุนแรงยิ่งขึ้นในพื้นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะในบริเวณชายฝั่งของกรุงเทพฯที่มีความหนาแน่นของประชากรสูง และอยู่เหนือระดับน้ำทะเลเพียง 1 เมตร โดย ระดับการรุกของน้ำเค็มจะเข้ามาในพื้นที่แม่น้ำเจ้าพระยา ถึง 40 กิโลเมตร ส่งผลกระทบรุนแรงต่อพื้นที่เกษตรกรรมที่มีความอ่อนไหวต่อความสมดุลของน้ำจืดและน้ำเค็ม

2. ผลกระทบต่อระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ รูปแบบของฝนและอุณหภูมิที่เปลี่ยนแปลงไปอาจทำให้วัฏจักรของน้ำเปลี่ยนแปลง ลักษณะการไหลเวียนของระบบน้ำผิวดิน และระดับน้ำใต้ดินก็จะได้รับผลกระทบด้วย ทั้งพืชและสัตว์จึงต้องปรับตัวเองเข้าสู่ระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลง ลักษณะความหลากหลายทางชีวภาพก็จะเปลี่ยนแปลงตาม

3. ผลกระทบต่อการเกษตรและแหล่งน้ำ สำหรับประเทศไทย ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีผลต่อภาคเกษตรจะไม่รุนแรง เพราะพื้นที่ชลประทานจะได้รับการป้องกัน แต่ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอาจจะรุนแรงในบริเวณที่ขาดน้ำ นอกจากนี้ผลกระทบยังอาจเกิดขึ้นกับการทำประมงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการขยายพันธุ์และการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ ซึ่งจะทำให้จำนวนและความหลากหลายของชนิดของสัตว์น้ำลดจำนวนลง ความหลากหลายทางชีวภาพ และความอุดมสมบูรณ์ในแหล่งน้ำจะขาดหายไป

4. เหตุการณ์สภาพอากาศรุนแรง จากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง อากาศที่ร้อนขึ้นและความชื้นที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ภัยธรรมชาติต่างๆเกิดบ่อยครั้งและรุนแรง ซึ่งภัยที่คาดว่าจะรุนแรงได้แก่ ภาวะภัยแล้ง เช่น ในช่วงกลางปี พ.ศ. 2533 ประเทศไทยต้องประสบกับความแห้งแล้งรุนแรงจากปรากฏการณ์ เอลนีโญ ที่เชื่อกันว่าอาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงต่อผลผลิตทางการเกษตร

5. ผลกระทบด้านสุขภาพ ทำให้โรคเกิดการแพร่ระบาดส่งผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพและอนามัยของคน โดยโรคระบาดอาจมาจากแหล่งน้ำและอาหาร ที่คาดว่าจะมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

6. ผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาวะโลกร้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในทางกายภาพเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศชาติ

2. ปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะ

ขยะในปัจจุบันพบว่ามีองค์ประกอบของบรรจุภัณฑ์เป็นจำนวนมาก และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามมาตรฐานการครองชีพ จึงก่อให้เกิดปัญหาและวิธีการในการกำจัดขยะ อีกทั้งยังสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัดที่ค่อนข้างสูง โดยขยะที่เป็นบรรจุภัณฑ์มีส่วนประกอบของกระดาษ พลาสติก โฟม เศษขวด แก้ว เหล็ก และโลหะอื่นๆซึ่งส่วนประกอบเหล่านี้บางอย่างสามารถย่อยสลายได้ในขณะที่บางส่วนกลายเป็นขยะตกค้างที่ก่อให้เกิดเป็นปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมตามมา

ความหมายของขยะ

ขยะ ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษมูลสัตว์ และซากสัตว์ รวมถึงวัตถุอื่นที่ได้เก็บกวาดจากถนนที่เลี้ยงสัตว์และที่ชุมชน (พิชิต สกุลพรหม, 2531)

ขยะหรือมูลฝอย หมายถึง สิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปของแข็งซึ่งอาจจะมีน้ำหรือความชื้นปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่งประกอบด้วยสารอินทรีย์และอนินทรีย์ (สิทธิชัย ต้นชนะสฤณี, 2541)

ขยะหรือมูลฝอย หมายถึง สิ่งปฏิกูลที่เป็นของแข็ง ทั้งที่เน่าเปื่อยได้และไม่เน่าเปื่อย ยกเว้นสิ่งจับถ้ำจากมนุษย์ (ณรงค์ ฌ เชียงใหม่, 2530)

มูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร เศษมูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นๆ ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น (พัฒนา มูลพฤกษ์, 2539)

กล่าวโดยสรุป ขยะหมายถึง สิ่งของเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิตและอุปโภคบริโภค ซึ่งเสื่อมสภาพจนใช้การ ไม่ได้หรือไม่ต้องการใช้แล้ว บางชนิดเป็นของแข็งหรือกากของเสีย จากบ้านเรือน เกษตนาที่พักอาศัยสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงสถานที่สาธารณะ (ยกเว้นอุจจาระและปัสสาวะมนุษย์) เช่น เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ซึ่งก็รวมถึงสิ่งอื่น ๆ ที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่นด้วยเช่นกัน

แหล่งกำเนิดขยะ

ปัจจุบันพบว่าขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นซึ่งก็รวมถึงขยะจากบรรจุภัณฑ์มีแหล่งกำเนิดมาจากหลายแห่ง ซึ่งพัฒนา มูลพฤกษ์ (2539) ได้กล่าวถึงแหล่งกำเนิดของขยะมูลฝอยมักจะแบ่งตามการใช้ประโยชน์ของที่ดินได้ดังนี้ คือ

1. มูลฝอยจากบ้านพักอาศัย เป็นมูลฝอยที่เกิดจากกิจกรรมการดำรงชีพของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในบ้านพักอาศัยหรืออาคารชุดหรืออพาทเมนต์ ได้แก่ เศษอาหารจากการเตรียมอาหารหรือจากการเหลือใช้ เศษกระดาษ เศษพืชผัก ใบไม้ใบหญ้า หรืออุปกรณ์ที่ชำรุด เสื่อมคุณภาพ เฟอร์นิเจอร์เก่า และขยะจากบรรจุภัณฑ์ เช่น เศษแก้ว ถุงพลาสติก ขวดพลาสติกภาชนะ กล่องโฟม ฯลฯ

2. มูลฝอยจากธุรกิจการค้า หมายถึง มูลฝอยที่มาจากสถานที่ที่มีการประกอบกิจการค้าขายส่ง ขายปลีก หรือการบริการทางการค้าต่าง ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นการค้าประเภทใด ได้แก่ อาคารสำนักงาน ตลาด ร้านขายอาหาร ร้านขายของชำร้านขายผลิตภัณฑ์ทางเกษตร โรงแรม โรงมหรสพ หรือโกดังเก็บสินค้า ซึ่งมักจะมีภาชนะเก็บมูลฝอยเป็นของตนเอง มูลฝอยที่เกิดขึ้นอาจมีเศษอาหาร เศษแก้ว พลาสติก กล่องกระดาษ โฟม เศษวัสดุสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ หรืออาจมีของเสียอันตราย

3. มูลฝอยจากการเกษตร แหล่งมูลฝอยที่สำคัญมากมาจากกิจกรรมการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร มูลฝอยจากแหล่งดังกล่าว มักประกอบด้วยมูลสัตว์เศษหญ้า เศษพืชผัก ภาชนะบรรจุยาปราบศัตรูพืช เป็นต้นในอดีตของเสียจากการเกษตรเหล่านี้ส่วนใหญ่ มักถูกนำไปไถกลบลงบนพื้นที่ที่จะทำการเพาะปลูก ซึ่งถือเป็นการหมุนเวียนเอาของเสียที่เกิดขึ้นนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้เป็นอย่างดี แต่ในปัจจุบันนี้ได้มีการเร่งผลผลิตให้ได้ปริมาณมากขึ้นตามจำนวนของ

ประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทำให้มีการเอาปุ๋ยเคมีมาใช้แทนที่ให้ปริมาณของมูลฝอยจากการเกษตรเพิ่มปริมาณมากขึ้น จึงทำให้เกิดขยะจากบรรจุภัณฑ์ทางการเกษตรมากขึ้น เช่น กระจังยาฆ่าแมลง กระสอบพลาสติกที่บรรจุปุ๋ย หรือแม้แต่บรรจุภัณฑ์ที่ใช้เก็บรักษาผลผลิต

4. มูลฝอยจากการพักผ่อนหย่อนใจ มูลฝอยจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ หรือสถานที่ท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ชายหาดต่างๆ เขื่อน ทะเลสาบ สระ ว่ายน้ำ เป็นต้น หรืออาจจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งศิลปกรรม ได้แก่ โบราณสถานต่างๆ เช่น พิพิธภัณฑสถาน วัด ฯลฯ กิจกรรมในการพักผ่อนมักต้องมีการรับประทานอาหาร การรับประทานเครื่องดื่มของว่างต่างๆ ทำให้เกิดมูลฝอย และชนิดของมูลฝอยนั้นขึ้นอยู่กับผู้ไปพักผ่อนหย่อนใจนั้นส่วนใหญ่มูลฝอยที่เกิดจากการพักผ่อนหย่อนใจจะเป็นเศษอาหารเศษวัสดุบรรจุภัณฑ์ทั้งหลาย เช่น กล่องกระดาษหรือพลาสติก ถังกระดาษหรือพลาสติก กระจัง โลหะต่างๆ ขวดแก้วหรือพลาสติก ฯลฯ

5. มูลฝอยจากโรงพยาบาล มูลฝอยจากโรงพยาบาลมักถูกจัดไว้ในกลุ่มของมูลฝอยอันตราย เพราะอาจทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมได้หลายประการ เช่น อาจเป็นการแพร่กระจายเชื้อโรค ฯลฯ จึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่น้ำจะพิจารณาจัดการแยกออกจากมูลฝอยที่มาจากแหล่งอื่น ๆ

6. มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรม มูลฝอยจากโรงงานอุตสาหกรรมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับกระบวนการผลิตของอุตสาหกรรมนั้น หรือประเภทของอุตสาหกรรมส่วนใหญ่ ได้แก่ พวกเศษอาหาร มูลฝอยแห้งต่างๆ เช่น เศษกระดาษ กระดาษแข็ง กล่องกระดาษ ฯลฯ ขี้เถ้า ของเสียอันตราย เป็นต้น

ผลกระทบจากขยะ

ปัญหาจากขยะที่เกิดขึ้นนี้นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม หากไม่ได้รับการแก้ไขย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปผลกระทบจากขยะได้ดังนี้

1. เกิดมลพิษทางดิน น้ำ อากาศ เช่น การทิ้งขยะลงในแม่น้ำก่อให้เกิดน้ำเน่าเสีย เกิดกลิ่นเหม็น สกปรกไม่น่าดู เป็นต้น

2. เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคต่าง ๆ และแมลงนำ โรค จะเห็นได้ว่าแหล่งทิ้งขยะจะเป็นสะสมเชื้อโรค และพร้อมที่จะแพร่กระจายสู่ชุมชน ได้ถ้าหากมีพาหะนำโรค เช่น แมลงวัน แมลงสาบหนู เป็นต้น

3. ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัย ชุมชนที่ขาดการจัดการกำจัดขยะที่ดีและถูกต้อง จะทำให้ประชาชนในบริเวณนั้นเสี่ยงต่อการติดโรคร้ายต่าง ๆ เช่น พยาธิ อหิวาตกโรค และบิด เป็นต้น

4. สูญเสียทางเศรษฐกิจ นอกจากชุมชนจะต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะแล้ว อาจจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเรื่องการรักษาพยาบาลเพิ่มขึ้น เนื่องจากเจ็บป่วยจากโรคต่าง ๆ

5. ทำให้ชุมชนหมดความสวยงาม และสูญเสียทัศนียภาพที่สวยงามอาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และความเป็นระเบียบของเมืองชุมชน

6. ก่อให้เกิดความรำคาญจากกลิ่นเหม็น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความรำคาญตาในแง่สายตาอีกด้วย มีผลต่อสุขภาพจิต

จากผลกระทบที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมการใช้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ขยะที่เกิดขึ้นมีความหลากหลายแต่ส่วนใหญ่ล้วนมาจากบรรจุภัณฑ์ที่ใช้กันอยู่ทุกวัน ซึ่งขยะเหล่านี้บางส่วนสามารถนำมาแปรสภาพกลับไปใช้ใหม่ได้ เช่น โลหะจากบรรจุภัณฑ์ประเภทกระป๋องที่สามารถนำไปทำขาเทียมได้ หรือไปเป็นส่วนประกอบของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้ อาทิ พลาสติก โฟม จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยมีการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกและโฟมเพิ่มขึ้น 3 เท่า ในช่วง 10 ที่ผ่านมาส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยประเภทพลาสติกและโฟมในปี 2546 มีประมาณร้อยละ 16 หรือ 2.3 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2546) ซึ่งขยะจากบรรจุภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุเหล่านี้ นอกจากต้องสิ้นเปลืองพลังงานในการผลิตแล้วยังยากต่อการจัดการของเสียประเภทนี้ ซึ่งรวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ย่อมร้ายแรงกว่าวัสดุประเภทอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการบรรณภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management)

เกษม จันทร์แก้ว (2547) ได้ให้ความหมายของการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ กระบวนการสร้างศักยภาพการคงสภาพความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และควบคุมกิจกรรมการจัดการ เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ตลอดไป

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์ (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง กระบวนการจัดแผนงานหรือกิจกรรมในการจัดสรรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา คือ ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยอาศัยหลักการใช้ทรัพยากรที่ประหยัด ยั่งยืน และก่อให้เกิดความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ (2545) สรุปว่า การจัดการสิ่งแวดล้อม หมายถึง วิธีการดำเนินการ หรือวิธีปฏิบัติที่มีระบบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สิ่งแวดล้อมที่ดีดำรงอยู่ได้นานที่สุด ด้วยการป้องกัน การรักษา และการแก้ไขปรับปรุง ให้สิ่งแวดล้อมคงสภาพที่ดีดั้งเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม พร้อมทั้งเสนอแนะแนวคิดวิธีที่ดีที่สุดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการป้องกัน ซึ่งเป็นกระบวนการหรือการกระทำที่ลดหรือกำจัดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก่อนที่จะเกิดความเสียหายกับประชากรมนุษย์

จิราภรณ์ คชเสนี (2544) ได้เสนอแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วยการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสังคมจากที่เคยทำลายล้างธรรมชาติให้ไปในทิศทางที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่สอดคล้องระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดังกล่าวนั้นจะต้องอาศัยหลักจริยธรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental ethics) ซึ่งเป็นการจำกัดอิสระหรือการเลือกปฏิบัติของตนเองที่จะมีผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างถึงรากถึงโคนในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้การจัดการสิ่งแวดล้อมยังหมายถึง กระบวนการกระจายทรัพยากรที่สำคัญซึ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสนองความพอใจในการนำสิ่งแวดล้อมไปใช้อย่างเหมาะสมในการเป็นปัจจัยหลักและปัจจัยรองในอนาคต

การจัดการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม

การจัดการบรรจุภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเพื่อบ่งบอกถึงวิธีการหรือหนทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อมโดยเป็นในลักษณะของรูปแบบ รูปทรง วัสดุ และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สอดคล้องกับการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม แต่ด้วยตลาดในยุคปัจจุบันอาจต้องคำนึงถึงหน้าที่ของบรรจุภัณฑ์ในด้านเทคนิคและการตลาดแล้ว ยังต้องมีการคำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่พิถีพิถัน มากขึ้นกว่าเดิม เมื่อบรรจุภัณฑ์ถูกมองว่าเป็นตัวก่อปัญหาขยะจึงมีการนำกระบวนการจัดการขยะ 3R ไปปฏิบัติ (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 1996: 3)

1. การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ หมายถึง การลดปริมาณวัสดุที่ใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ หลีกเลี่ยงการใช้บรรจุภัณฑ์เกินพอดี คือการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรงพอดีกับความต้องการของสินค้า หลีกเลี่ยงการใช้สารในบรรจุภัณฑ์ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น หลีกเลี่ยงการใช้สารCFCs
2. การนำกลับมาใช้ซ้ำ โดยส่วนใหญ่ภาคการมัดจำมาใช้ เพื่อกระตุ้นให้มีการนำกลับมาใช้ใหม่ หรือนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้
3. การแปลงใช้ใหม่ หมายถึง การนำวัสดุหรือพลังงานจากวัสดุที่ใช้แล้วกลับเข้ามาสู่กระบวนการผลิตเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ การนำบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาสู่กระบวนการผลิตทำบรรจุภัณฑ์ใหม่

แนวทางการออกแบบเพื่อสิ่งแวดล้อม (ปุ่น คงเกียรติเจริญ, 2541) มีหลากหลายรูปแบบ และวิธีการ ขึ้นอยู่กับวัสดุบรรจุภัณฑ์ที่หาได้ โดยขึ้นอยู่กับวิธีการผลิตและแปรรูปบรรจุภัณฑ์ พร้อมทั้งข้อจำกัดของกระบวนการผลิตและการบรรจุของบรรจุภัณฑ์แต่ละประเภท เช่น

1. การลดการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์
2. การเลือกใช้วัสดุที่นำกลับมาใช้งานและการผลิตใหม่ได้
3. การลดการใช้งานของวัสดุที่มีหลายชั้น
4. การออกแบบโดยไม่ใช้บรรจุภัณฑ์
5. การเพิ่มความเข้มข้นหรือความหนาแน่นของสินค้า
6. การใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ
7. การรวมกลุ่มของสินค้าต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์
8. การลดจำนวนสีที่ใช้พิมพ์บนบรรจุภัณฑ์

ซึ่งแนวทางการออกแบบทั้ง 8 ล้วนแต่มีรูปแบบการใช้งานเฉพาะสินค้าแต่ละประเภทได้
ดังนี้

1. การลดการใช้วัสดุบรรจุภัณฑ์

ต้องมีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่มีลดลายการพิมพ์ที่ให้ความเสียหายน้อยที่สุด ซึ่งเป็นองค์ประกอบแรกที่สามารถช่วยบรรณรักษ์สิ่งแวดล้อม เนื่องจาก การลดวัตถุดิบนำไปสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการคิด เริ่ม วัสดุที่ลดหมึกพิมพ์ต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตบรรจุภัณฑ์ เช่น บรรจุภัณฑ์ถาดกระดาษ

ซึ่งในประเทศที่พัฒนาแล้ววัสดุพลาสติกที่มีการใช้ความดันให้ขยายตัว เช่น EPS (Expanded Polystyrene) EPU (Expanded Polyurethane) มักจะได้รับการทดแทนโดยใช้กระดาษแทนให้มากถึงร้อยละ 70-90 นอกจากนี้บรรจุภัณฑ์พลาสติกจำพวกขยายตัว ยังมีการห้ามใช้ขบวนการผลิตที่ใช้สารมีพิษในการผลิต เช่น สีที่ใช้พิมพ์ควรใช้สีพื้นฐานน้ำ (Water)

ด้านสารเคลือบเงาที่ใช้หลังการพิมพ์ที่นิยมใช้ คือ OPP และ PVA วาร์นิชที่แห้งด้วยรังสีอัลตราไวโอเลต (UV) การเคลือบด้วย OPP ซึ่งคล้ายคลึงกับการเคลือบไขเพื่อป้องกันการเสียดสีและกันน้ำ หรือ สิ่งพิมพ์บางๆ ได้ส่วน PVA เป็นส่วนผสมที่ใช้กับสิ่งตีพิมพ์ที่มีความหนาแน่น 250 กรัม ต่อตารางเมตร จึงเหมาะกับการเคลือบพวกบรรจุภัณฑ์ส่วน UV เป็นวิธีการเคลือบเงาที่นิยมมากเนื่องจากทำงานได้เร็ว ไม่จำกัดความหนาของสิ่งตีพิมพ์แต่ไม่เหมาะกับ บรรจุภัณฑ์อาหาร ในปัจจุบันมีสารเคลือบเงา UV ที่เป็นส่วนผสมของน้ำเริ่มมีการประยุกต์ใช้เพื่อช่วยลดมลภาวะแต่ยังมีต้นทุนสูง

2. การเลือกใช้วัสดุที่นำกลับมาใช้งานและผลิตใหม่ได้

การใช้วัสดุที่ผลิตใหม่ (Virgin Material) ย่อมเป็นการลดทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง ย่อมมีส่วนช่วยในการรักษาสีสิ่งแวดล้อมและลดพลังงานในการผลิตวัตถุดิบ หรือธรรมชาติอย่างอื่น

3. การลดการใช้งานของวัสดุที่มีหลายชั้น

วัสดุที่มีหลายชั้นและเคลือบให้เป็นเนื้อเดียวกันอาจเป็นตัวก่อให้เกิดปัญหาในการแยกและย่อยสลายของวัสดุเพื่อนำเอากลับมาใช้ใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้ออกแบบบรรจุภัณฑ์อาจต้องทำการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นเนื้อเดียวกันเพื่อความสะดวกในการแยกขยะและนำกลับมาใช้ได้ใหม่ เช่น การเลือกใช้ขวดพลาสติกที่มีฝาและฉลากเป็นพลาสติกชนิดเดียวกัน

4. การออกแบบโดยไม่ใช้บรรจุภัณฑ์

พบว่าเราสามารถลดการใช้บรรจุภัณฑ์บางชิ้นในการผลิตสินค้าบางชนิดได้ เช่น รถยนต์ก็เป็นสินค้าที่จำเป็นต้องใช้บรรจุภัณฑ์ ในกรณีหลีกเลี่ยงการไม่มีบรรจุภัณฑ์บางชนิดมาแทนที่วัสดุเดิม เช่น ใช้ถาดพร้อมฟิล์มหดรูปมาแทนที่กล่องกระดาษลูกฟูกทั้งกล่อง เป็นต้น

5. การเพิ่มความเข้มข้นหรือความหนาแน่นของสินค้า

สินค้าที่มีความเข้มข้นสูงย่อมส่งผลให้การใช้ปริมาณของบรรจุภัณฑ์ต่อหน่วยสินค้าน้อยลง เช่น น้ำส้มสุตรเข้มข้น หรือยาที่มีสุตรเข้มข้นย่อมก่อให้เกิดความสะดวกต่อผู้บริโภคเพราะมีปริมาณน้อย

6. ใช้วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ

ย่อมเป็นวิธีการในการป้องกันสิ่งแวดล้อมได้ดีที่สุด เช่น ตัวอย่างของไอสกรีมโคน เป็นตัวอย่างของบรรจุภัณฑ์ที่สามารถรับประทานได้ ในสมัยหนึ่งก็มีลูกกวาดที่ห่อด้วยบรรจุภัณฑ์ที่สามารถรับประทานได้ สิ่งดีจึงเป็นบรรจุภัณฑ์ที่สามารถลดการเพิ่มของบรรจุภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

ส่วนด้านกระดาษเป็นสิ่งที่สามารถรักษาทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากกระดาษจำเป็นต้องใช้เยื่อไม้จำนวนมาก จึงทดแทนด้วยชานอ้อย เยื่อจากต้นสา เป็นต้น โดยวิวัฒนาการทางด้านบรรจุภัณฑ์เหล่านี้ใช้วัสดุที่ทำจากแป้งที่มาจากพืชมาผลิตมาเป็น ถาด ชาม จาน เพื่อทดแทนโฟม หรือการพัฒนาใช้ไบโกลัวอัดเป็นภาชนะต่างๆ ย่อมเป็นแนวทางของการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อม

7. รวมกลุ่มของสินค้าต่อหน่วยบรรจุภัณฑ์

หน่วยสินค้ายิ่งมากย่อมมีโอกาสลดค่าใช้จ่ายรวมของบรรจุภัณฑ์ในแง่ของต้นทุนของบรรจุภัณฑ์และค่าการขนส่ง เช่น การผลิตบรรจุภัณฑ์ที่มีลักษณะกว้างเพื่อการบรรจุผลิตภัณฑ์ซ้อนได้ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการส่งที่บานปลาย

8. ลดจำนวนสีที่ใช้ในพิมพ์บนบรรจุภัณฑ์

ลดจำนวนสีที่พิมพ์ย่อมเป็นการลดค่าใช้จ่ายของบรรจุภัณฑ์ ผู้ออกแบบจึงต้องคำนึงถึงการผลิตบรรจุภัณฑ์ให้ใช้สีน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น สีเดียวและใช้ความสามารถในการออกแบบสร้างจุดเด่นและความเป็นเอกภาพให้เกิดขึ้นกับบรรจุภัณฑ์

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และความตระหนัก

ความหมายของความรู้

วิจารณ์ พานิช (2548) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้หลายทัศนะดังนี้

1. ความรู้ คือ สิ่งที่เมื่อนำไปใช้ จะไม่หมดหรือสึกหรือแต่จะยิ่งงอกเงยหรืองอกงามขึ้น
2. ความรู้ คือ สารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ
3. ความรู้เป็นสิ่งที่คาดเดาไม่ได้
4. ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้
5. ความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบทและกระตุ้นให้เกิดขึ้น โดยความต้องการ

ความรู้ (Knowledge) ในทัศนะของฮอสเปอร์ (อ้างใน มาโนช เวชพันธ์ 2532, 15-16) ว่าเป็นขั้นแรกของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการจดจำ ซึ่งอาจจะโดยการนึกได้มองเห็น ได้ยิน หรือ ได้ฟัง ความรู้นี้ เป็นหนึ่งในขั้นตอนของการเรียนรู้ โดยประกอบไปด้วยคำจำกัดความหรือความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา และมาตรฐานเป็นต้น การนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ได้ใช้ความคิดและความสามารถทางสมองมากขึ้นเป็นลำดับ ส่วนความเข้าใจนั้น ฮอสเปอร์ ชี้ให้เห็นว่าเป็นขั้นตอนต่อมาจากความรู้ โดยเป็นขั้นตอนที่จะต้องใช้ความสามารถของสมองและทักษะในขั้นที่สูงขึ้น จนถึงระดับของการสื่อความหมาย ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยการใช้ปากเปล่า ข้อเขียน ภาษา หรือการใช้สัญลักษณ์ โดยมักเกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ แล้ว อาจจะโดยการฟัง การเห็น การได้ยิน หรือเขียน แล้วแสดงออกมาในรูปของการใช้ทักษะหรือการแปลความหมายต่าง ๆ เช่น การบรรยายข่าวสารที่ได้ยินมาโดยคำพูดของตนเอง หรือการแปลความหมายจากภาษาหนึ่ง

ไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง โดยคงความหมายเดิมเอาไว้ หรืออาจเป็นการแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อสรุปหรือการคาดคะเนก็ได้

สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง การประสมประสานระหว่างประสบการณ์กับค่านิยม ผ่านสื่อต่างๆ มักเกิดขึ้นโดยถูกนำไปประยุกต์ได้โดยบุคคล อาศัยข้อมูล ทักษะ และประสบการณ์ที่มีอยู่เป็นส่วนสนับสนุนการตัดสินใจ

ประเภทของความรู้

ความรู้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (วิจารณ์ พานิช, 2548: 59)

ระดับที่ 1: know-what เป็นความรู้เชิงทฤษฎีล้วน ๆ เปรียบเสมือนความรู้ของผู้จบปริญญาตรีมาใหม่ ๆ เมื่อนำความรู้เหล่านี้ไปใช้งาน ก็อาจจะใช้ได้ผลหรือใช้ไม่ได้ผล

ระดับที่ 2: know-how เป็นความรู้ที่มีทั้งเชิงทฤษฎี และเชิงบริบท เปรียบเสมือนความรู้ของผู้จบปริญญาตรีและมีประสบการณ์การทำงานผ่านมาระยะหนึ่ง เช่น 2-3 ปี ก็จะมีความรู้ในลักษณะที่รู้จักปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือบริบท

ระดับที่ 3 : know-why เป็นความรู้ในระดับที่อธิบายเหตุผลได้ว่าทำไมความรู้นั้น ๆ จึงใช้ได้ผลในบริบทหนึ่ง แต่ใช้ไม่ได้ผลในอีกบริบทหนึ่ง

ระดับที่ 4: care-why เป็นความรู้ในระดับคุณค่าความเชื่อซึ่งจะเป็นแรงขับเคลื่อนมาจากภายในจิตใจ ให้ต้องกระทำสิ่งนั้น ๆ เมื่อเผชิญสถานการณ์

นอกจากนี้ ความรู้มองในด้านที่มองเห็นได้มี 2 ประเภท ดังนี้ (พรชิตา วิเชียรปัญญา, 2547: 22, อ้างใน Choi, 2000)

1. ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัดเจน จัดเป็นความรู้ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นทักษะหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากประสบการณ์ความเชื่อหรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เช่น การถ่ายทอดความรู้ ความคิดผ่านการสังเกต การสนทนา และการฝึกอบรม ความรู้ประเภทนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้งานประสบความสำเร็จเนื่องจากความรู้ประเภท

นี้เกิดจากประสบการณ์และการนำมาเล่าเรื่องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ดังนั้นจึงไม่สามารถจัดให้เป็นระบบหรือหมวดหมู่ได้และไม่สามารถเขียนเป็นกฎเกณฑ์หรือตำราได้ แต่สามารถถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ได้โดยการสังเกตและเลียนแบบ

2. ความรู้ที่ชัดเจนหรือความรู้ที่เป็นทางการ เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้ลายลักษณ์อักษร และใช้ร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สิ่งพิมพ์ เอกสารขององค์กร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่แสดงออกมาโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวก

ความหมายของความตระหนัก

Wolmen (1973: 38) กล่าวถึง ความตระหนักไว้ว่าความตระหนักเป็นภาวะการณ์ที่บุคคลเข้าใจ หรือสำนึกบางสิ่งบางอย่างของเหตุการณ์ประสบการณ์หรือวัตถุของได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 10) ได้ให้ความหมายของความตระหนัก หมายถึง การที่บุคคลนึกคิดได้ หรือการรู้สึกว่ามีหรือการได้นึกคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในภาวะของจิตใจ แต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้ หรือระลึกได้ถึงลักษณะของบางอย่างของสิ่งนั้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523:133) ได้กล่าวถึง ความหมายของความตระหนักไว้ว่า ความตระหนักเป็นพฤติกรรมขั้นต่ำสุดทางด้านความรู้ (Cognitive Domain) แต่ความตระหนักนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับความรู้หรือ ความสามารถระลึกได้ ความตระหนัก หมายถึง ความสามารถคิดความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสภาวะจิตใจ

พจนานุกรมทางการศึกษา (Good, 1973: 54) ได้ให้ความหมายของความตระหนักไว้ว่า ความตระหนัก หมายถึงการกระทำที่แสดงว่าจำได้ การรับรู้หรือการมีความรู้ หรือ มีความสำนึก (Consciousness)

จากความหมายเหล่านี้ อาจกล่าวได้ว่า ความตระหนัก คือ พฤติกรรมที่มีอยู่ในคนๆหนึ่ง โดยการเกิดจากความคิด หรือ การเกิดความรู้สึกในช่วงเวลาหนึ่ง ที่แสดงออกมาโดยการรับรู้ ความคิดเห็น ความสำนึกเป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเอง ได้ โดยอาศัยระยะเวลาเหตุการณ์ประสบการณ์ หรือประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก เป็นพื้นฐานในการวัดความตระหนักในปัญหาของสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับบรรพบุรุษที่บุคคลแต่ละบุคคลเลือกไว้

การวัดความตระหนัก

ความตระหนักเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่ (Conscious of Something) จำแนกและรับรู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้น การที่จะนำการวัด และการประเมินผลมาใช้ จึงต้องมีหลักการและวิธีการตลอดจนเทคนิคเฉพาะจึงจะวัดการรับรู้ และอารมณ์ดังกล่าวออกมาให้เที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้ เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้สึก และอารมณ์นั้นมีหลายประเภท ได้แก่

1. วิธีการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างแน่นอน (Structured Item) โครงสร้างคำถาม และมีคำตอบให้เลือกเหมือนกับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบและคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อนเรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructured Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ๆให้ผู้ตอบมีเสรีภาพการตอบอย่างมาก
2. แบบสอบถาม แบบสอบถามอาจเป็นชนิดเปิด-ปิด หรือแบบผสมระหว่างเปิด-ปิดก็ได้
3. แบบตรวจสอบรายการ เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือมี-ไม่มี ใช่-ไม่ใช่ เป็นต้น
4. มาตรฐานอันดับคุณภาพ เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้ม ว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องนั้น

5. การใช้ความหมายของภาษา (Semantic Differential Technique : SD) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาของ ชาลส์ ออสกูด เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมมากชนิดหนึ่ง เครื่องมือวัดชนิดนี้ประกอบด้วยเรื่อง ซึ่งถือเป็น “สัปดาห์” และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ๆ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้ว ช่องว่างระหว่าง 2 ขั้วนี้บ่งด้วยตัวเลข คุณศัพท์ที่ประกอบเป็น 2 ขั้วนี้แยกออกเป็น 3 พวกใหญ่ๆ คือพวกที่เกี่ยวกับการประเมินค่า พวกที่เกี่ยวข้องสภาพ และพวกที่เกี่ยวกับกิจกรรม

ความรู้และความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและบรรพบุรุษที่อาจสรุปได้ว่า คือพฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งแสดงออกมา หรือคิดได้จากความเข้าใจ ซึ่งอาจมาจากประสบการณ์การได้ยิน หรือ ได้ฟัง การเรียนรู้จริง หรือจากสื่อต่างๆซึ่งเป็นกระบวนการแรกที่ใช้ในการตัดสินใจ แล้วเกิดความตระหนัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฑาทิพย์ ชนินทร์อารักษ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารของข้าราชการสตรี ได้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารต่อสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่าควรหลีกเลี่ยงบรรจุภัณฑ์จากวัสดุสังเคราะห์ ควรมีการแปรรูปใช้ใหม่ และควรมีการนำกลับมาใช้ซ้ำอีก และยังพบว่าสิ่งกระตุ้นทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ ยี่ห้ออาหาร ส่วนลักษณะบรรจุภัณฑ์มีผลต่อการเลือกซื้อเป็นลำดับรองลงมา

ปรีชญา ครูเกษตร (2550) เรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค พบว่าพฤติกรรมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค จะมีการพัฒนาให้เกิดการนำกลับมาใช้ใหม่สามารถลดทรัพยากรให้ได้มากที่สุด โดยนำวัสดุประเภท กระดาษ อลูมิเนียม แก้ว มาใช้เพื่อลดปัญหามลพิษและอีกทางหนึ่งคือผู้บริโภคต้องการให้ผู้ผลิตทำสัญลักษณ์ เลือกสีที่บ่งบอกถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการรับรู้ของผู้บริโภค ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อและใส่ใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บรรชัช สืบสังข์ (2535: 133) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนัก และพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น มีความรู้และพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง และมีความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับสูงเพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 การได้รับข่าวสารและความรู้เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตระหนักต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาล อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 อายุและการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

รัชฎาพร ใจมั่น (2550) ศึกษาเรื่อง การแบ่งกลุ่มผู้บริโภคภาชนะบรรจุอาหารที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พบว่า วัตถุประสงค์เป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะบรรจุภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลถือว่าเป็นบรรจุภัณฑ์ที่มีค่ามากที่สุด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักและใส่ใจในสิ่งแวดล้อม ดังนั้นผู้บริโภคจึงมีความเต็มใจที่จะจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะไม่ซื้อผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม อีกทั้งประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมยังเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคนำมาพิจารณาเมื่อตัดสินใจซื้อ การแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการและผู้ตัดสินใจซื้อ

วินัย บำรุงกิจ (2535) ศึกษาเรื่อง ความรู้และความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนพลตำรวจ โรงเรียนตำรวจนครบาล พบว่านักเรียนพลตำรวจส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในระดับสูงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 90 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน

อุไรวรรณ อรุณาทิตย์ (2531) ได้ศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าของสมาชิกที่มีต่อร้านสหกรณ์เชียงใหม่จำกัด ผลการศึกษาพบว่า เพศต่างกันมีผลให้ความคิดเห็นต่างกันได้ ความคิดของเพศชายมักหนักแน่นกว่าความคิดของเพศหญิง เพศชายมักคิดคาดการณ์ล่วงหน้าถึงรางวัลและการลงโทษที่เป็นผลของความเหมาะสมและไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในขณะที่เพศหญิงคิดคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษในฐานะเป็นผลของความ เป็นมิตร หรือความเป็นศัตรูกันของสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ชายคิด มักเกี่ยวข้องกับความปรารถนาให้เกิดความสำเร็จส่วนตัว ในขณะที่หญิงคิดนั้นเกี่ยวข้องกับความปรารถนาด้านความรักทางสังคมและมิตรภาพมากกว่า และเพศหญิงมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงเจตคติมากกว่าเพศชายทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากวัฒนธรรม ซึ่งผู้หญิงมักชอบเป็นคนที่ชอบการประนีประนอมมากกว่าผู้ชายจึงส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติที่แตกต่างกันด้วย

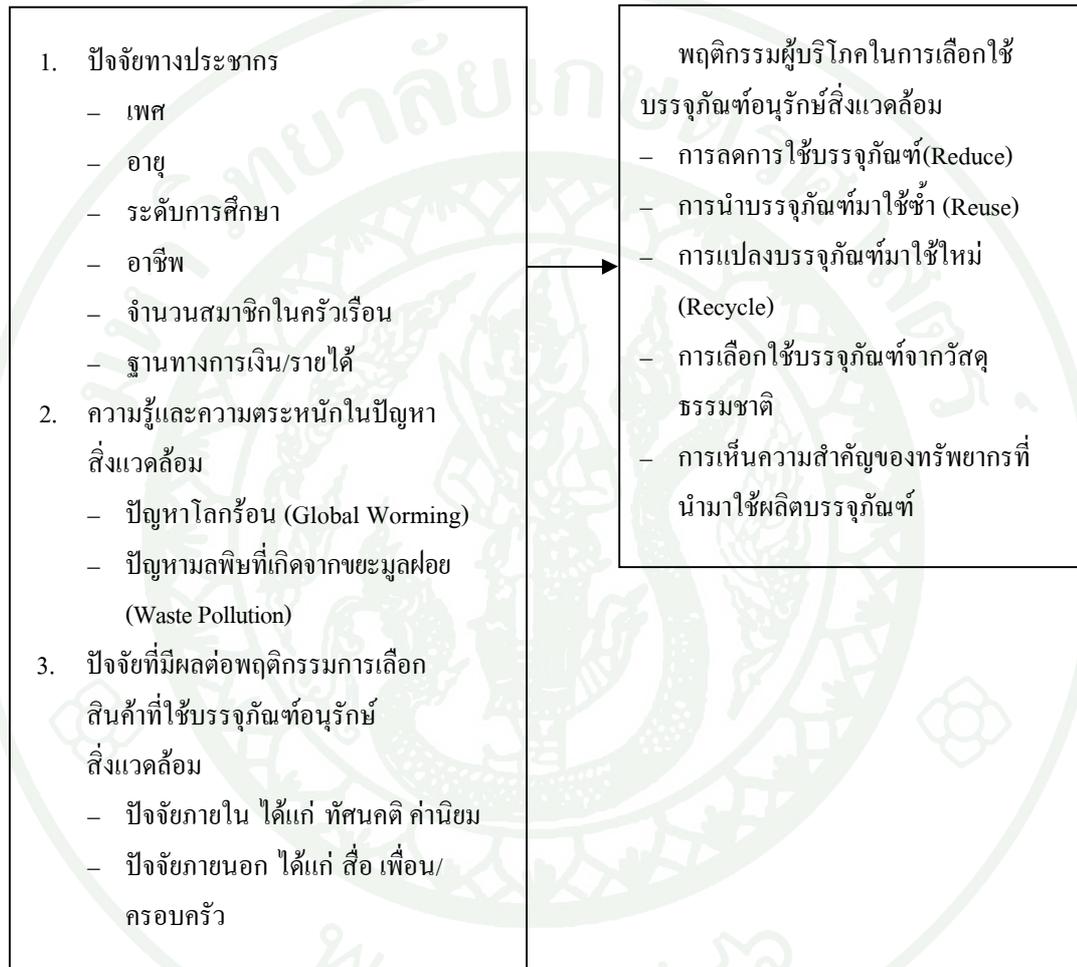
McCarty and Shrum (1994) พบว่าค่านิยมด้านความสนุกสนานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติเรื่องความสำคัญของการรีไซเคิล และการมีพฤติกรรมด้านการรีไซเคิล กล่าวคือ บุคคลที่มีความสนุกสนานในชีวิตมองว่าพวกเขาจะบรรลุสิ่งที่ต้องการได้ดีก็ต่อเมื่อทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม แม้ผลการวิจัยที่ได้จะพบว่าค่านิยมด้านความสนุกสนานมีอิทธิพลต่อความเต็มใจจ่ายเงินของผู้บริโภค แต่ความสัมพันธ์นั้นเป็นไปในเชิงลบ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ค่านิยมด้านความสนุกสนานน้อย จะมีความเต็มใจจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมมาก

จากการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย ซึ่งได้สนใจศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยทางประชากร ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรดังกล่าวนำมาใช้หาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังกรอบแนวคิดในงานวิจัย ดังนี้

กรอบแนวความคิดของงานวิจัย

ตัวแปรอิสระ
(Independent Variable)

ตัวแปรตาม
(Dependent Variable)

สมมติฐานในการวิจัย

1. สมมติฐาน

1. สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการจุกันท์ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
2. สมมติฐานที่ 2 ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการจุกันท์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บริการจุกันท์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ทักษะคิด / ค่านิยม และปัจจัยภายนอก คือ สื่อ เพื่อน/ครอบครัวชนชั้นทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บริการจุกันท์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้ทำการศึกษาข้อมูล เอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจัดทำแบบสอบถาม และกำหนดระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา วิทยาเขตบางเขน ในระดับชั้นประถมศึกษา

การสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มระดับบุคคล

1. กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

(Yamane, 1970: 581)

เมื่อกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 จะได้ขนาดตัวอย่าง

$$n = \frac{3250}{1 + 3250(0.05)^2}$$

$$n = 357$$

ได้ขนาดตัวอย่างที่คำนวณได้เท่ากับ 357 คน

2. จากการสุ่มตัวอย่างในขั้นต้นแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง เพื่อสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ได้จำนวนตัวอย่างครบ ทั้ง 357 คน โดยผู้วิจัยเลือกผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 โดยกระจายแบบสอบถามใน 3 ระดับชั้นตามสัดส่วนที่เท่ากัน ได้จำนวนตัวอย่างในแต่ละระดับชั้นคือ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 119 ชุด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 119 ชุด และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 119 ชุด รวม 357 ชุดสาเหตุที่ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ปกครองในระดับชั้นประถมศึกษา เนื่องจาก ผู้ปกครองในระดับชั้นประถมจะมีความใกล้ชิดกับนักเรียน มีเวลาพูดคุยหรือดูแลนักเรียนอยู่ตลอดเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามตามจำนวนที่สุ่มได้ในแต่ละระดับชั้น โดยสุ่มแจกไปยังกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามไปให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยดังกล่าวในช่วงต้น จำนวน 357 ตัวอย่าง ซึ่งได้กำหนดแบบสอบถามเป็น 4 ส่วน โดยมีโครงสร้างประกอบไปด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับ คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่วัดความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นคำถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (Liker Scale) ซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาโลกร้อน เป็นคำถามตอบจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 1-6 ปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย เป็นคำถามตอบจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ ข้อที่ 7-12 และเป็นส่วนของรูปภาพจำนวน 2 ภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยภาพขยะบริเวณถังขยะ และภาพขยะในแหล่งน้ำ โดยแบ่งระดับความสำคัญของปัจจัยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
ระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
ระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ระดับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ ทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ ทศนคติ ค่านิยม และ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สื่อ เพื่อน/ครอบครัว

ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นคำถามแบบมาตรวัดประมาณค่า (Liker Scale) โดยแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	หมายถึง ระดับมาก	ให้คะแนน 3 คะแนน
ปฏิบัตินานๆครั้ง	หมายถึง ระดับปานกลาง	ให้คะแนน 2 คะแนน
ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึง ระดับน้อย	ให้คะแนน 1 คะแนน

ขั้นตอนในการสร้างและทดสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาทฤษฎี แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสารทั่วไป และจากงานวิจัยต่างๆ รวมถึงวิทยานิพนธ์
2. ศึกษาสภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆที่มีสาเหตุมาจากการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทต่างๆ รวมถึงความต้องการลดผลกระทบที่เกิดจากบรรจุภัณฑ์
3. สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดความรู้ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมถึงปัจจัยต่างๆส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค
4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปให้คณะกรรมการตรวจแก้ไข เพื่อให้มีความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78
5. ทดสอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามและรูปภาพไปสอบถามกับผู้ปกครองนักเรียนที่มีลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม คล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความชัดเจนของคำถามและภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำตัว และหนังสือชี้แจงเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลแบบสอบถามต่ออาจารย์ใหญ่โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ส่งมอบแบบสอบถามให้กับโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จำนวน 400 ชุด เพื่อทำการแจกให้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่สุ่มได้ในแต่ละระดับชั้น รวมถึงชี้แจงรายละเอียดเพื่อให้ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างนำแบบสอบถามไปให้ผู้ปกครองตอบแบบสอบถามจนครบตามจำนวนพร้อมแจ้งกำหนดส่งแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 รับแบบสอบถามคืน 370 ชุด จากที่ส่งมอบ 400 ชุด เพื่อทำการวิเคราะห์ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วนำไปประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โคนใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS for Window) ตามลำดับในการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยทางประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และการให้ความหมายของบรรจุกันชน์อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม โดยวิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ (Percent)

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย ปัญหาโลกร้อน ปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย และภาพขยะมูลฝอยบริเวณถึงชยะกับภาพมลพิษทางน้ำที่เกิดจากขยะมูลฝอย โดยวิเคราะห์ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับความรู้ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการวัดระดับความรู้และความตระหนักนำมาเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1959 อ้างอิงจาก วิทยา. 2550. หน้า 63)

ซึ่งทำการแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้สูตรและแบ่งช่วงการแปลผลดังนี้

การจัดช่วงระดับคะแนน = คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด

$$\begin{aligned} & \frac{\quad}{\text{จำนวนชั้น}} \\ & = \frac{5-1}{5} \\ & = 0.8 \end{aligned}$$

ดังนั้นเกณฑ์การกำหนดระดับคะแนนช่วงความตระหนัก จึงมีระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนัก มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนัก มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนัก ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนัก น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนัก น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกาเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยวิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ (Percent)

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์
อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยวิเคราะห์ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) และระดับความรู้ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยการวัดระดับ
ความรู้และความตระหนัก แบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 3 ระดับ มีช่วงการแปรผลดังนี้

การจัดช่วงระดับคะแนน = คะแนนสูงสุด - คะแนนต่ำสุด

$$\begin{aligned} & \frac{\quad}{\text{จำนวนชั้น}} \\ & = \frac{3-1}{3} \\ & = 0.66 \end{aligned}$$

ดังนั้นเกณฑ์การกำหนดระดับคะแนนช่วงความตระหนัก จึงมีระดับดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 - 3.00 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 - 2.33 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.66 หมายถึง ระดับน้อย

ส่วนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลในส่วนการทดสอบสมมติฐาน สถิติในการวิเคราะห์ คือ สถิติการทดสอบ Chi-square หาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้สถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ Pearson เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. สถิติเชิงพรรณนา

1.1 ความถี่

1.2 ร้อยละ (Percent)

1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

1.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติในการทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์

2.1 วิเคราะห์โดยสถิติ Chi-square (χ^2) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากร และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

2.2 วิเคราะห์โดยสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา” ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 357 ชุด เป็นผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 119 ชุด ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 119 ชุด และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 119 ชุด ผู้วิจัยได้ทำการเลือกผู้ปกครองนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 เนื่องจาก ผู้ปกครองจะมีความใกล้ชิดกับนักเรียน มีเวลาพูดคุยหรือดูแลนักเรียนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ผู้บริโภคเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 320 ชุด และผู้บริโภคไม่เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจำนวน 37 ชุด ในที่นี้ได้นำเสนอผลการวิจัยเฉพาะผู้บริโภคที่เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเท่ากับ 320 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ส่วนมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัจจัยทางประชากร

ส่วนที่ 2 ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 5 ทดสอบสมมติฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากร ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1 ปัจจัยทางประชากร

ผลจากการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย เพศ จำนวนสมาชิก ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ดังแสดงในตารางที่ 2 และความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อความหมายของบรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังแสดงในตารางที่ 3 ได้ผลดังนี้

เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นหญิงมากกว่าเพศชาย 3:1 คือ เพศหญิง ร้อยละ 76.3 และเพศชาย ร้อยละ 23.8 อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ร้อยละ 67.5 รองลงมา 31-40 ปี ร้อยละ 26.6 โดยไม่พบกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีครอบครัวขนาดกลาง จำนวนสมาชิก 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 รองลงมา ครอบครัวขนาดเล็ก จำนวนสมาชิก 1-3 คน คิดเป็นร้อยละ 17.8 และครอบครัวขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.0 ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.0 รองลงมา ระดับปริญญาโทขึ้นไป ร้อยละ 45.0 ระดับอนุปริญญา ร้อยละ 2.8 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 1.3 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 0.9 ตามลำดับ

อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ร้อยละ 27.5 รองลงมา อาชีพรับราชการ ร้อยละ 20.0 ด้านอาชีพอื่นๆ เช่น แม่บ้าน และแพทย์ ร้อยละ 18.1 ส่วนอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.9 อาชีพค้าขาย ร้อยละ 10.0 ไม่ได้ประกอบอาชีพ ร้อยละ 8.8 อาชีพรับจ้าง ร้อยละ 4.4 และอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

รายได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 50,000 บาท/เดือน ร้อยละ 45.9 รองลงมารายได้ 30,001-50,000 บาท/เดือน ร้อยละ 28.4 รายได้ 20,001 – 30,000 บาท/เดือน ร้อยละ 13.8 รายได้ 10,001-20,000 บาท/เดือน ร้อยละ 10.3 และรายได้ ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 1.6 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง ตามจำแนกตาม เพศ อายุ จำนวนสมาชิก ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ปัจจัยทางประชากร		จำนวน (n=320)	ร้อยละ (100.0)
เพศ	หญิง	244	76.3
	ชาย	76	23.8
อายุ	20 – 30 ปี	4	1.3
	31 – 40 ปี	85	26.6
	41 – 50 ปี	216	67.5
	51 ปีขึ้นไป	15	4.7
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	1 – 3 คน	57	17.8
	4 – 6 คน	231	72.2
	7 คนขึ้นไป	32	10.0
ระดับการศึกษา	มัธยมศึกษาตอนต้น	3	0.9
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	4	1.3
	อนุปริญญา	9	2.8
	ปริญญาตรี	160	50.0
	ปริญญาโทขึ้นไป	144	45.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ปัจจัยทางประชากร	จำนวน (n=320)	ร้อยละ (100.0)
อาชีพ		
พนักงานบริษัท	88	27.5
รับราชการ	64	20.0
อื่นๆ เช่น แม่บ้าน แพทย์ ฯลฯ	58	18.1
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	35	10.9
ค้าขาย	32	10.0
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	28	8.8
รับจ้าง	14	4.4
เกษตกรรม	1	0.3
รายได้/เดือน		
ต่ำกว่า 10,000	5	1.6
10,001-20,000	33	10.3
20,001- 30,000	44	13.8
30,001-50,000	91	28.4
มากกว่า 50,000	147	45.9

การให้ความหมายของบรรจุกณ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความหมายเกี่ยวกับบรรจุกณ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ บรรจุกณ์ที่สามารถย่อยสลายได้ง่าย โดยมีจำนวนการเลือกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.5 รองลงมา คือ บรรจุกณ์ที่มาจากธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 22.1 และรองลงมาอันดับ 3 เป็นบรรจุกณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 21.7 ส่วนบรรจุกณ์ที่สามารถรีไซเคิลได้ บรรจุกณ์ที่ไม่มีสารปนเปื้อน และอื่นๆ ร้อยละ 17.2, 15.2 และ 0.4 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความหมายของบรรจุกณ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

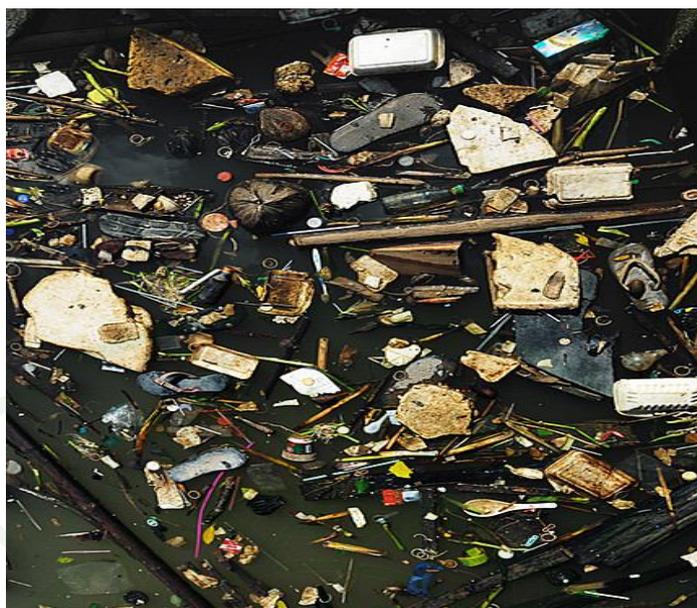
บรรจุกณ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	จำนวน (n=320)	ร้อยละ (100.0)
บรรจุกณ์ที่ย่อยสลายง่าย	279	23.5
บรรจุกณ์ที่มาจากธรรมชาติ	262	22.1
บรรจุกณ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	257	21.7
บรรจุกณ์ที่สามารถรีไซเคิลได้	204	17.2
บรรจุกณ์ที่ไม่มีสารปนเปื้อน	180	15.2
อื่นๆ เช่น	5	0.4

ส่วนที่ 2 ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ในส่วนของความรู้และความตระหนักได้ทำการศึกษาถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยกัน 2 ด้าน คือ ปัญหาโลกร้อน เป็นคำถามตอบ จำนวน 6 ข้อ และปัญหาที่เกิดจากขยะมูลฝอย เป็นคำถามตอบ จำนวน 6 ข้อ กับในส่วนของ การแสดงความคิดเห็นต่อความวิตกกังวลต่อปริมาณและสภาพของการจัดการขยะที่มีผลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยให้กลุ่มตัวอย่างดูรูปภาพจำนวน 2 ภาพ ซึ่งประกอบไปด้วยภาพขยะบริเวณถังขยะ ดังภาพที่ 1 และภาพขยะในแหล่งน้ำ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ขยะบริเวณถังขยะ

ภาพที่ 2 ขยะในแหล่งน้ำ

โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนของคำตอบเป็น 5, 4, 3, 2 และ 1 จากความวิตกมากที่สุดถึงน้อยที่สุด แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ของเบสท์ (Best, 1959 อ้างใน วิยดา ส่งเสริมล้อสกุล. 2550. หน้า 63) ซึ่งทำการแบ่งค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ และแบ่งช่วงการแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนักมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนักมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนักปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนักน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความรู้และความตระหนักน้อยที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรวมของปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกันมากนัก คือ กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย มากกว่าปัญหาโลกร้อนเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน

ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักถึงปัญหาโลกร้อนมากที่สุด คือ อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้นเกิดจากกิจกรรมมนุษย์ เราควรลดกิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดโลกร้อนมากที่สุด เฉลี่ย 4.80 รองลงมา การตัดต้นไม้ทำให้โลกร้อนขึ้น เราควรช่วยกันปลูกต้นไม้ เฉลี่ย 4.68 อันดับ 3 เป็นการปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุให้โลกร้อน เราควรช่วยกันรณรงค์ลดการปล่อยแก๊สของโรงงานอุตสาหกรรม เฉลี่ย 4.54 ส่วนขั้นตอนกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ประเภทต่างๆทำให้เกิดปัญหามลพิษ เราควรช่วยลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น โครงการรณรงค์ลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นการลดปัญหาโลกร้อน เราควรปฏิบัติตามโดยการใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ ปริมาณน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น เราควรลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน คือ 4.14 4.11 และ 4.11 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับ
ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน

(n=320)

ปัญหาโลกร้อน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	\bar{X}	S.D.	ระดับเฉลี่ย
ปัจจุบันอุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ เราควรลดกิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดโลกร้อน	82.8	15.6	0.9	0.3	0.3	4.80	.484	มากที่สุด
ปริมาณน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้นเนื่องจากอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น เราจึงควรลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น	35.9	44.4	15.6	3.1	0.9	4.11	.845	มาก
การตัดต้นไม้ทำให้โลกร้อนขึ้น เราควรช่วยกันปลูกต้นไม้	71.3	26.3	1.6	0.6	0.3	4.68	.572	มากที่สุด
โครงการรณรงค์ลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นการลดปัญหาโลกร้อน เราปฏิบัติตามโดยการใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ	38.8	40.3	16.9	1.6	2.5	4.11	.913	มาก
การปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุให้โลกร้อน เราควรช่วยกันรณรงค์ลดการปล่อยแก๊สของโรงงานอุตสาหกรรม	58.4	38.1	2.8	0.3	0.3	4.54	.602	มากที่สุด
ขั้นตอนกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ประเภทต่างๆทำให้เกิดปัญหามลพิษ เราควรช่วยลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น	35.0	46.3	16.9	1.9	0	4.14	.758	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						4.40		มากที่สุด

2. ความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย

ความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และตระหนักถึงปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอยมากที่สุด เป็นอันดับแรก ได้แก่ ภาพขยะที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.75 รองลงมาบรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติกย่อยสลายยาก เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหามลพิษและขยะล้นเมือง เราควรลดการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติก มีค่าเฉลี่ย 4.68 อันดับ 3 เป็นภาพขยะมูลฝอยบริเวณถังขยะ มีค่าเฉลี่ย 4.50 สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์หลายๆชั้น เป็นการเพิ่มปริมาณขยะ เราจึงควรนำบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ การนำสิ่งของเหลือใช้มาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์เป็นการลดปริมาณขยะ ซึ่งทำให้เราเห็นคุณค่าของสิ่งของเหลือใช้ การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นการลดปัญหาขยะ เราควรแยกขยะเพื่อช่วยลดปริมาณขยะตกค้าง และบรรจุภัณฑ์ที่มาจากธรรมชาติช่วยลดปัญหาขยะตกค้าง เราควรเลือกใช้สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติมีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน คือ 4.46, 4.43, 4.39 และ 4.38 ตามลำดับ โดยที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุให้เกิดขยะล้นเมืองน้อยที่สุด เฉลี่ย 4.13 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะ

ปัญหามลพิษ ที่เกิดจากขยะ						\bar{X}	S.D.	ระดับ เฉลี่ย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นการลด ปัญหาขยะ เราควรแยกขยะเพื่อ ช่วยลดปริมาณขยะตกค้าง	52.8	35.9	9.7	0.6	0.9	4.39	.764	มาก ที่สุด
สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์หลายๆชั้น เป็นการเพิ่มปริมาณขยะ เราจึงควร นำบรรจุภัณฑ์เหล่านั้นมาดัดแปลง ให้เกิดประโยชน์	57.2	33.8	7.5	0.9	0.6	4.46	.729	มาก ที่สุด

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัญหามลพิษ ที่เกิดจากขยะ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	\bar{X}	S.D.	ระดับ เฉลี่ย
บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติช่วยลด ปัญหาขยะตกค้าง เราควรเลือกใช้ สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ	51.3	38.1	8.8	1.3	0.6	4.38	.750	มาก ที่สุด
การนำสิ่งของเหลือใช้มาดัดแปลงให้ เกิดประโยชน์เป็นการลดปริมาณขยะ ซึ่งทำให้เราเห็นคุณค่าของสิ่งของ เหลือใช้	52.2	40.0	7.2	0.3	0.3	4.43	.669	มาก ที่สุด
การพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วเป็น สาเหตุให้เกิดขยะล้นเมือง ดังนั้นเรา ควรเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อม ควบคู่กับการพัฒนาประเทศ	43.1	33.1	19.1	3.4	1.3	4.13	.925	มาก
บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติก ย่อยสลายยาก เป็นสาเหตุให้เกิด ปัญหามลพิษและขยะล้นเมือง เราควร ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟม และพลาสติก	73.1	22.5	3.8	0.3	0.3	4.68	.592	มาก ที่สุด
ระดับความตระหนักจากการดูภาพ ภาพขยะมูลฝอยบริเวณถังขยะ	57.5	37.8	37.8	0	1.3	4.50	.686	มาก ที่สุด
ระดับความตระหนักจากการดูภาพ ภาพมลพิษทางน้ำที่เกิดจากขยะมูล ฝอย	79.7	18.1	0.9	0.3	0.9	4.75	.581	มาก ที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม						4.47		มาก ที่สุด

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่บอกให้ทราบถึงวิธีการเลือกสินค้าบุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เหตุผลในการเลือกสินค้า เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส และแหล่งในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่บอกให้ทราบถึงวิธีการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกสื่อประเภทโทรทัศน์เป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 51.8 รองลงมาหนังสือพิมพ์ คิดเป็นร้อยละ 14.7 อันดับ 3 คือ สื่ออินเทอร์เน็ต ร้อยละ 13.8 ส่วนสื่อนิตยสาร สื่อประเภทอื่นๆ ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ได้แก่การสื่อสารระหว่างบุคคล และการศึกษาจากที่เคยเรียน คิดเป็นร้อยละ 9.7 6.9 และ 3.1 เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งที่บอกให้ทราบถึงวิธีการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แหล่งข้อมูลที่บอกให้ทราบถึงวิธีการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	จำนวน (n=320)	ร้อยละ (100.0)
โทรทัศน์	166	51.9
หนังสือพิมพ์	47	14.7
อินเทอร์เน็ต	44	13.8
นิตยสาร	31	9.7
อื่นๆ(จากกลุ่มเพื่อน, การประชุม, ป้ายโฆษณา)	22	6.9
จากที่เคยเรียนในห้องเรียน	10	3.1

2. บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากความต้องการของตัวเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.3 โดยที่บุคคลในครอบครัวมีส่วนในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีเพียง ร้อยละ 10.9 รองลงมาอันดับ 3 คือ การประชาสัมพันธ์ การรณรงค์ ร้อยละ 4.4 ขณะที่ปัจจัยในส่วนของเพื่อน ไม่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม บุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า	จำนวน (n =320)	ร้อยละ (100.0)
ตัวท่านเอง	260	81.3
บุคคลในครอบครัว	35	10.9
สื่อ การประชาสัมพันธ์	14	4.4
พนักงานขาย	6	1.9
อื่นๆ	5	1.6
เพื่อน	0	0

3. เหตุผลในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้เหตุผลหลากหลายรูปแบบในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเหตุผลแรกในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้มากที่สุด คือสินค้าที่ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 55.0 มีความสะดวกจากการซื้อสินค้า คิดเป็นร้อยละ 19.1 และราคาสินค้าสมเหตุสมผล ร้อยละ 18.8 ในขณะที่ค่านิยมไม่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าแต่อย่างใด ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเหตุผลในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เหตุผลในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	จำนวน (n =320)	ร้อยละ (100.0)
ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	176	55.0
ความสะดวกในการเลือกซื้อ	61	19.1
ราคาสมเหตุสมผล	60	18.8
รูปแบบที่สวยงามน่าใช้	15	4.7
มีของแถมหรือของสมนาคุณ	4	1.3
ตราสินค้า	3	0.9
อื่นๆ	1	0.3
ตามค่านิยม	0	0

4. เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส คิดเป็นร้อยละ 77.5 โดยให้เหตุผลว่า ช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อม ช่วยรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ยังไม่ใส่ใจในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส คิดเป็นร้อยละ 22.5 โดยให้เหตุผลว่า ราคาสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบางอย่างมีราคาค่อนข้างสูง ขาดความสะดวกในการเลือกซื้อ ขาดความคงทนในการเก็บรักษาสินค้า ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม การเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการหากมีโอกาส

เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส	จำนวน (n =320)	ร้อยละ (100.0)
ใช่	248	77.5
ไม่แน่ใจ	72	22.5

5. แหล่งในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัย พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเลือกซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าเป็นอันดับ 1 คิดเป็นร้อยละ 32.2 รองลงมาเป็นแหล่งซื้อป้องกันขนาดกลางประเภทซูเปอร์มาร์เก็ต คิดเป็นร้อยละ 31.3 อันดับ 3 ร้านขายผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 26.6 ส่วนร้านสะดวกซื้อและร้านค้าขายปลีกมีอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 4.7 และ 4.1 ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แหล่งในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	จำนวน (n=320)	ร้อยละ (100.0)
ห้างสรรพสินค้า	103	32.2
ซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ท็อปส์, ฟู๊ดแลนด์	100	31.3
ร้านขายผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม	85	26.6
ร้านค้าสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven, ร้านค้าในปั๊มน้ำมัน	15	4.7
ร้านค้าขายปลีกทั่วไป	13	4.1
อื่นๆ	4	1.3

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลจากการศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ในส่วนของพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยกำหนดคะแนนของคำตอบเป็น 3 เมื่อปฏิบัติเป็นประจำ 2 เมื่อปฏิบัติเป็นครั้ง และ 1 เมื่อไม่เคยปฏิบัติ ซึ่งคำถามประกอบไปด้วย การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ และการเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ ดังแสดงในตารางที่ 11 และเป็นคำถามในส่วนของภาพแสดงการตัดสินใจเลือกสินค้าประเภทไข่ไก่และไข่เยี่ยวม้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ โดยเลือกใช้สินค้าแบบ รีฟิลล์ เช่น น้ยาปรับผ้านุ่ม น้ยาล้างจาน คิดเป็นร้อยละ 91.3 และเลือกผลิตภัณฑ์ที่รวมสินค้ามากกว่า 1 ชิ้นในกล่องเดียวกัน เช่น แปรงสีฟันกับยาสีฟัน ร้อยละ 40.3

4.2 การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ คือ นำกล่องกระดาษมาใส่หนังสือ หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว ร้อยละ 60.0 และการนำขวดหรือกระป๋องกลับมาใช้ใหม่ เช่น นำมาใส่ปากกา ร้อยละ 38.8

4.3 การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ โดยเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากการรีไซเคิล เพราะเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 65.9 ส่วนสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากแก้ว คิดเป็นร้อยละ 43.1

4.4 การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากวัสดุธรรมชาติ เลือกกระดาษดินเผาแทนกระดาษพลาสติกในการปลูกต้นไม้ ร้อยละ 72.2 ซึ่งมากกว่าการเลือกใช้ตะกร้าหวายแทนตะกร้าพลาสติกใส่ผลไม้ที่เลือกใช้ประจำร้อยละ 56.3

4.5 การเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการปฏิบัติเป็นประจำ โดยต้องการสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 89.4 ในส่วนของการแนะนำเพื่อนหรือคนในครอบครัวให้ใช้บรรจุภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการรณรงค์ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน คือ ร้อยละ 64.4 และ 63.1

ตารางที่ 11 แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม การปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

(n=320)

การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	ประจำ	นานๆครั้ง	ไม่เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ลดการใช้บรรจุภัณฑ์						
ท่านเลือกสินค้าชนิด รีฟิลด์ (Refill) เช่น น้ำยาปรับผ้า นุ่ม น้ำยา ล้างจาน	91.3	8.1	0.6	2.91	0.313	มาก
ท่านเลือกผลิตภัณฑ์ที่รวมสินค้ามากกว่า 1 ชิ้นในกล่อง เดียวกันเช่น ยาสระผมกับ ครีมนวด	40.3	53.4	6.3	2.34	0.592	มาก
การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ						
ท่านนำขวดหรือกระป๋อง กลับมาใช้ใหม่ เช่น นำมาใส่ปากกา	38.8	51.6	9.7	2.29	0.633	ปานกลาง
ท่านนำกล่องกระดาษมาใส่ หนังสือ หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว	60.0	32.5	7.5	2.53	0.633	มาก

ตารางที่ 11 (ต่อ)

(n=320)

การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	ประจำ	นานๆครั้ง	ไม่เคย	\bar{X}	S.D.	ระดับ
การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่						
ท่านซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ ที่ทำมาจากแก้ว เพราะสามารถ รีไซเคิลได้	4.31	53.1	3.8	2.39	0.561	มาก
ท่านเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุ ภัณฑ์จากการรีไซเคิลเพราะ เป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม	65.9	33.1	0.9	2.65	0.497	มาก
การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุ ธรรมชาติ						
ท่านเลือกตะกร้าหวายแทน ตะกร้าพลาสติกใส่ผลไม้	56.3	38.1	5.6	2.51	0.603	มาก
ท่านใช้กระดาษดินเผาแทน กระดาษพลาสติกในการปลูก ต้นไม้	72.2	25.3	2.5	2.70	0.512	มาก
การเห็นความสำคัญของทรัพยากร ที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์						
ท่านมีความต้องการสินค้าที่ ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม	89.4	10.3	0.3	2.88	0.322	มาก
ท่านร่วมรณรงค์ลดการใช้ บรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา สิ่งแวดล้อม	63.1	30.3	6.6	2.57	0.615	มาก
ท่านเคยแนะนำเพื่อนหรือคน ในครอบครัวให้ใช้บรรจุ ภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	64.4	32.5	3.1	2.61	0.548	มาก

ในส่วนนี้จะเป็นคำถามของตัดสินใจเลือกสินค้าที่เป็นประเภทเดียวกัน และมีวางจำหน่ายที่สะดวกต่อการเลือกซื้อเหมือนกัน แต่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบไปด้วยภาพสินค้าประเภทไข่ไก่ที่บรรจุในชะลอมจากไม้ไผ่ กับภาพสินค้าประเภทไข่ไก่ที่บรรจุในกล่องพลาสติก ดังภาพที่ 3 และภาพสินค้าประเภทไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุบนถาดโฟม กับภาพสินค้าประเภทไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุในกล่องกระดาษ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเลือกซื้อสินค้าประเภทเดียวกันกับบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์กล่องพลาสติก

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการเลือกซื้อสินค้าประเภทเดียวกันกับบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากวัสดุธรรมชาติและบรรจุภัณฑ์ถาดโฟม

ภาพสินค้าประเภทไขไก่ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกไขไก่ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทชะลอมจากไม้ไผ่มากเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 82.2 โดยให้เหตุผลว่าบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้สามารถย่อยสลายได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย มีขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก และในส่วนของบรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกมีกลุ่มตัวอย่างเลือก ร้อยละ 17.8 โดยให้เหตุผลในการเลือกซื้อ เพราะมีความสะดวกสบายในการใช้งาน สินค้าภายในไม่แตกง่าย สามารถมองเห็นสินค้าได้ชัดเจน ดังแสดงในตารางที่ 12

ภาพสินค้าประเภทไข่เยี่ยวม้า ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุในกล่องกระดาษสูงถึงร้อยละ 95.0 โดยให้เหตุผลว่าบรรจุภัณฑ์นี้ใช้งานสะดวก สินค้าได้รับการป้องกันอย่างดี ตัววัสดุที่ใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายง่าย มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเลือกไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุบนถาดโฟม ร้อยละ 5 โดยให้เหตุผลในการเลือก คือสามารถรีไซเคิลได้ กระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องใช้สีในการพิมพ์มากเหมือนบรรจุภัณฑ์ประเภทกล่องกระดาษ เห็นสินค้าชัดเจน ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเลือกภาพสินค้าประเภทไขไก่ และไข่เยี่ยวม้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ต่างกัน แต่มีวางจำหน่ายที่สะดวกต่อการเลือกซื้อเหมือนกัน

ภาพสินค้า	จำนวน (n =320)	ร้อยละ (100.0)
ภาพไขไก่ที่บรรจุในชะลอมจากไม้ไผ่	263	82.2
ภาพไขไก่ที่บรรจุในกล่องพลาสติก	57	17.8
ภาพไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุบนถาดโฟม	16	5.0
ภาพไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุในกล่องกระดาษ	304	95.0

ส่วนที่ 5 ทดสอบสมมติฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากร ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ซึ่งตัวแปรอิสระคือ ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตัวแปรตาม คือ กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยใช้สถิติการทดสอบ Chi-square หาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากรและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้สถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน หาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

5.1 ทดสอบสมมติฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสถิติทดสอบ chi-square ผลการวิจัยพบว่า

เพศกับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 25.313$ ค่า sig = 0.046)

อายุกับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 66.929$ ค่า sig = 0.019)

ระดับการศึกษา กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ไม่มีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 49.364$ ค่า sig = 0.835)

อาชีพกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 108.858$ ค่า sig = 0.379)

รายได้กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 66.674$ ค่า sig = 0.258)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 46.675$ ค่า sig = 0.027) ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสมาชิกในครัวเรือนกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	
	Chi-square (χ^2)	Sig.
เพศ	25.313*	0.046
อายุ	66.929*	0.019
ระดับการศึกษา	49.364	0.835
อาชีพ	108.858	0.379
รายได้	66.674	0.258
สมาชิกในครัวเรือน	46.675*	0.027

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5.2 ทดสอบสมมติฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนัก กับ พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ในการหาความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า

ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีค่า $r = 0.206$ ค่า (sig = 0.000) แสดงว่า ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กับ พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	พฤติกรรมผู้บริโภค	
	r	Sig.
ความรู้และความตระหนัก พฤติกรรมผู้บริโภค	0.206*	0.000

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

5.3 ทดสอบสมมติฐานว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แก่ สื่อ เพื่อน/ครอบครัว และทัศนคติ/ค่านิยม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสถิติทดสอบ chi-square ผลการวิจัยพบว่า

สื่อกับกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 100.265$ ค่า sig = 0.027)

เพื่อน/ครอบครัวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 58.838$ ค่า sig = 0.518)

ทัศนคติ/ค่านิยมกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กัน (ค่า $\chi^2 = 90.985$ ค่า sig = 0.451) ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้แก่ สื่อ เพื่อน/ครอบครัว และทัศนคติ/ค่านิยม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวแปร	พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	
	Chi-square (χ^2)	Sig.
สื่อ	100.265*	0.027
เพื่อน/ครอบครัว	58.838	0.518
ทัศนคติ/ค่านิยม	90.985	0.496

* มีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อวิจารณ์

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ผลการศึกษา โดยแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ

1. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม
2. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
3. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
4. ข้อวิจารณ์ผลการทดสอบสมมติฐาน

1. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.40 ปัญหาโลกร้อน และ 4.47 ปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย ดังแสดงในตารางที่ 4 และ 5 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูสม ฉัตรทอง (2533) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของเจ้าหน้าที่บริหารงานพัฒนาชุมชน สรุปได้ว่าเจ้าหน้าที่บริหารงานพัฒนาชุมชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมชนบทในระดับสูง และคล้ายกับงานวิจัยของ อัจฉภูมิ บัณฑิตยา (2540) ที่ทำการศึกษาถึงความตระหนักของเกษตรกรตำบลเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เกษตรตำบลมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในระดับมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนในอดีตรุ่นใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ จึงทำให้คนในปัจจุบันเกิดความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมา

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย บำรุงกิจ (2535: 77-95) ศึกษาเรื่องความรู้และความตระหนักต่อนี้สภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนพลตำรวจ โรงเรียนตำรวจนครบาล พบว่านักเรียนพลตำรวจส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในระดับสูงมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 90 กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมไม่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกับการวิจัยในครั้งใหม่ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาที่สูง คืออยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.0 รวมถึงมีรายได้สูง คือ ร้อยละ 45.9 มีรายได้มากกว่า 50,000 ขึ้นไป ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ อาจเป็นเพราะ การได้รับข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการถูกกระตุ้นจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ แม้แต่อินเทอร์เน็ต แต่อีกนัยหนึ่งอาจมาจากประสบการณ์โดยตรงที่ได้เห็นหรือสัมผัสจากสภาพแวดล้อมในปัจจุบันที่เกิดความเสื่อมโทรมลงมาก เห็นได้จากอุณหภูมิโลกที่เพิ่มสูงขึ้น น้ำทะเลที่หนุนสูงจนเป็นเหตุให้พื้นที่ชายฝั่งลดลง ดังนั้นภาครัฐควรให้ความสำคัญออกมารณรงค์ ประชาสัมพันธ์ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนในห้องเรียนให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกที่ดีในการหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ รวมทั้งกระตุ้นให้ภาคเอกชน ประชาชนคนทั่วไปเกิดความรู้สึกร่วมกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กำลังประสบปัญหาอยู่ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร หากจนหรือร่ำรวย ให้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนในการรับผิดชอบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้ความร่วมมือที่จะแก้ปัญหที่เกิดขึ้นมาแล้วด้วย เนื่องกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง มีอาชีพการงานที่ดี รวมถึงมีรายได้สูง จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้มีความรู้ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับมาก แต่หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความแตกต่างไปจากนี้ อาจส่งผลในด้านความรู้และความตระหนักของกลุ่มตัวอย่างก็เป็นได้ ดังนั้น ภาครัฐบาลเองควรมีการสร้างแผนงานหรือมาตรการต่าง ๆ ที่เข้าใจง่าย สามารถปฏิบัติได้จริงออกมา เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้และเข้าถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจนเกิดเป็นความตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับตัวเราเอง ซึ่งก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีในการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน

2. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าสื่อมีบทบาทอย่างมากทั้งนี้ก็มีผลมาจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การตัดสินใจต่างๆ ขึ้นกับตัวเองมากกว่าครอบครัว เพื่อน หรือคนใกล้ชิด ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ร้อยละ 81.3 สามารถตัดสินใจเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยตัวเอง ดังแสดงในตารางที่ 7 ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Triandis (1993) และ McCarty and Shrum (1994) ให้ข้อสรุปที่ตรงกันว่าคนที่มีค่านิยมในการยึดถือตามกลุ่มมีแนวโน้มที่จะเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากกว่าคนที่มีค่านิยมในการยึดถือตัวเองเป็นหลัก แต่จากผลการวิจัยที่ได้กลับให้ผลที่ตรงกันข้าม กล่าวคือ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลับมีค่านิยมที่ยึดถือตัวเองเป็นหลัก ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะคนที่มีค่านิยมในการยึดถือตัวเองเป็นหลักจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ยึดถือหรือทำตามแบบใคร หากแต่จะสนใจทำในสิ่งที่ตรงกับความสนใจของตน รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีความรู้/ตระหนักและเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพบว่าแหล่งข้อมูลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม คือ สื่อประเภทโทรทัศน์ที่มีการโฆษณา ร้อยละ 51.9 ดังแสดงในตารางที่ 6 อาจเป็นเพราะโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย มีการใช้ภาษาที่กะทัดรัด สามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่เข้าใจ ไม่ซับซ้อน รวมถึงมีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย รวมทั้งชี้ให้เห็นผลได้ผลเสียจากการเลือกสินค้าสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ใกล้ตัว จึงทำให้โทรทัศน์เข้ามามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างกลับได้รับทราบถึงการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากในห้องเรียน เพียงร้อยละ 3.1 แสดงว่ามีการเรียนการสอนในสมัยก่อนน้อยจึงทำให้ขาดองค์ความรู้ด้านนี้ ดังนั้นควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนด้านนี้ให้มีเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ หลักสูตร เพื่อให้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้ว่าบรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความจำเป็นและสำคัญที่จะต้องเลือกใช้เพราะจะช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมากขึ้นแค่ไหน โดยใช้หลักการการเรียนรู้ในเรื่องของทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลที่อื่นจะนำไปสู่การเลือกใช้สินค้า การเปิดรับข่าวสาร การค้นหาข้อมูล รวมถึงความตั้งใจในการที่จะช่วยลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ทำให้พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มักจะเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาส ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bei and Simpson (1995) ที่พบว่าพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคได้รับแรงจูงใจมาจากการเห็นความสำคัญของประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมว่าไม่ใช่เรื่องไกลตัว ซึ่งทั้งนี้รวมถึงความสะดวกสบายที่มีมากกว่าในอดีตเพราะมีแหล่งที่ให้หาซื้อค่อนข้างง่ายไม่ว่าจะเป็นห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ซึ่งตรงกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่มักเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากห้างสรรพสินค้า ดังแสดงในตารางที่ 10 จึงทำ

ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทุกครั้งที่มีโอกาสเป็นส่วนใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ 9 ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าในกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้สูงหากต้องการและยอมรับในการที่จะเลือกซื้อเลือกใช้นสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ต้องเพิ่มในส่วนของความสะดวกสบายในการเลือกใช้นสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สำหรับประชาชนทั่วไป ควรเพิ่มการรณรงค์ผ่านสื่อให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อพัฒนาความรู้และความตระหนัก และพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ข้อวิจารณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยเน้นเกี่ยวกับพฤติกรรม 5 ด้าน คือ การลดการใช้บรรจุภัณฑ์ การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ การเลือกใช้นบรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ การเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 พฤติกรรมการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในเลือกใช้นสินค้าแบบ รีฟิลด์ เช่น น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน สูงถึงร้อยละ 91.3 ซึ่งอาจเป็นผลมาจากราคาที่ประหยัดกว่า อีกทั้งยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมไปในตัว นอกจากนี้ยังสะดวกในเลือกซื้อ การใช้งาน และการเก็บรักษา และเป็นเพราะผู้ผลิตต้องการลดต้นทุนการผลิต ทำให้สินค้านี้มีราคาถูกลง และตรงกับความต้องการของผู้ซื้อและผู้ผลิต

3.2 การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์ โดยการนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำเป็นประจำ คือ การนำกล่องกระดาษมาใส่หนังสือ หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว ร้อยละ 60.0 ซึ่งทำให้เกิดความประหยัดและเป็นประโยชน์ 2 ต่อ อีกทั้งยังช่วยลดการใช้ทรัพยากรรวมทั้งปัญหามลพิษที่เกิดจากการผลิตหรือย่อยสลายของตัวบรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติก รวมถึงลดปริมาณขยะและผลกระทบต่อขยะ นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มรายได้เมื่อนำไปขายต่อ

3.3 การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากการแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่เป็นประจำ โดยการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากการรีไซเคิล เพราะเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 65.9 ซึ่งอาจเป็นผลจากการตื่นตัวของสังคมในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรเกิน

ขีดจำกัด กลุ่มตัวอย่างจึงเห็นความสำคัญของการวิจัยเชิงปริมาณมากขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ปรีชญา ครูเกษตร (2550) เรื่องการศึกษาแนวทางการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทางเลือกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค พบว่าพฤติกรรมการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ทางเลือกที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค จะมีการพัฒนาให้เกิดการนำกลับมาใช้ใหม่สามารถลดทรัพยากรให้ได้มากที่สุด โดยนำวัสดุประเภท กระดาษ อลูมิเนียม แก้ว มาใช้เพื่อลดปัญหามลพิษและอีกทางหนึ่งคือผู้บริโภคต้องการให้ผู้ผลิตทำสัญลักษณ์ เลือกลีที่บ่งบอกถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสนับสนุนการรับรู้ของผู้บริโภค ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อและใส่ใจในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3.4 การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากวัสดุธรรมชาติเป็นประจำ ส่วนใหญ่จะเลือกกระถางดินเผาแทนกระถางพลาสติกในการปลูกต้นไม้ ร้อยละ 72.2 ซึ่งนับว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับบรรจุภัณฑ์ที่เป็นธรรมชาติที่ค่อนข้างมาก ทั้งอาจเป็นผลมาจากที่ปัจจุบันกระถางดินเผามีการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลาย และมีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานมากกว่าในอดีต จึงทำให้ตรงกับความต้องการที่จะใช้กระถางดินเผาเพื่อประโยชน์ต่างๆ อีกทั้งยังช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะกระถางดินเผาสามารถย่อยสลายไปกับธรรมชาติได้ รวมถึงราคาในปัจจุบันที่ถูกลง ซึ่งแตกต่างกับกระถางพลาสติกที่ต้องใช้เวลานานในการย่อยสลายและยังส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมในหลายๆด้าน

4.5 การเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 89.4 ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็ย่อมดีต่อสุขภาพของผู้บริโภค อีกทั้งสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีหลากหลายและสะดวกในการเลือกใช้งานมากขึ้น ดังนั้น น่าจะใช้ข้อมูลจากการวิจัยไปใช้กับภาคเอกชน ให้ทราบถึงแนวโน้มของประชากรกลุ่มที่มีความรู้และความตระหนักว่าจะนิยมใช้สินค้าที่ใช้ผลิตภัณฑ์บรรจุที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ยังได้มีการเปรียบเทียบโดยใช้รูปภาพที่มีตัวสินค้าเหมือนกันแต่ต่างกันแค่ตรงตัวบรรจุภัณฑ์ ผลการวิจัยพบว่าสอดคล้องกันเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เลือกบรรจุภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการมีความรู้ ความตระหนักเกี่ยวกับการได้รับการกระตุ้นจากสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ต่างๆ รวมถึงการเรียนรู้จากชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์โดยตรง

และการมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laroche (2001) ที่พบว่า ผู้บริโภคที่มีการพิจารณาคุณลักษณะด้านสิ่งแวดล้อมเมื่อตัดสินใจซื้อจะมีแนวโน้มที่จะยอมจ่ายเงินเพิ่มขึ้นเพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยร้อยละ 80 ของผู้ตอบแบบสอบถามกล่าวว่า พวกเขาปฏิเสธที่จะซื้อผลิตภัณฑ์จากบริษัทที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้สร้างมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อม บริษัทที่ไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม หรือหาประโยชน์จากประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มยอดขาย ผู้บริโภคจะทำการคว่ำบาตรไม่ซื้อสินค้าจากบริษัทนั้น ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการได้รับการกระตุ้นจากสื่อโฆษณา ประชาสัมพันธ์ต่างๆ ข่าวสาร รวมถึงการเรียนรู้จากชีวิตประจำวันหรือประสบการณ์โดยตรงถึงปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของของ และงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ ชนินทร์อารักษ์ (2540) ได้ศึกษาเรื่องการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารของข้าราชการสตรี ได้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการใช้บรรจุภัณฑ์อาหารต่อสภาพแวดล้อม ส่วนใหญ่เห็นว่าควรหลีกเลี่ยงบรรจุภัณฑ์จากวัสดุสังเคราะห์ ควรมีการแปรรูปใช้ใหม่ และควรมีการนำกลับมาใช้ซ้ำอีก และยังพบว่าสิ่งกระตุ้นทางการตลาดในการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารที่มีอิทธิพลมากที่สุดได้แก่ ยี่ห้ออาหาร ดังนั้นหากต้องการให้กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างยี่ห้อให้เป็นเอกลักษณ์ มีรูปแบบที่สวยงาม และมีตราสินค้าที่สื่อถึงการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อมก็จะเป็นแนวทางหนึ่งให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกซื้อได้ง่ายขึ้น

4. ข้อวิจารณ์ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานในการวิจัยและผลการทดสอบมีผลดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยทางประชากร ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปอย่างที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาที่สูง มีอาชีพที่ดี และมีรายได้ที่สูงไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นผลจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งในสมัยก่อนยังไม่มีการเรียนหรือการศึกษาทางด้านสิ่งแวดล้อมมาก แต่การที่พบว่าการกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักมากทำให้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรม

ดังนั้น การให้ความรู้ การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ รวมถึงการณรงค์ จึงมีความสำคัญ เป็นอย่างมาก

แต่ยังพบว่ามีปัจจัยทางประชากรในส่วนของเพศที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ซึ่งผู้หญิงมักจะเป็นผู้ซื้อสินค้าที่ใช้ในครัวเรือนมีจึงความละเอียดรอบคอบ ความประหยัคมัธยัสถ์สูงกว่าผู้ชาย และมีเหตุผลในการตัดสินใจที่จะทำสิ่งต่างๆ คำนึงถึงผลได้ผลเสียหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในแง่ลบและแง่บวก เพราะอย่างที่เราเห็นว่าสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมักมีราคาแพง ผู้ผลิตสินค้าในปัจจุบันจึงเริ่มให้ความสนใจที่จะผลิตสินค้าที่มีราคาถูกและลดต้นทุน เช่น สินค้าพวก Refill, Reuse ซึ่งผู้หญิงเองได้ให้ความสนใจประเด็นนี้ด้วย อีกทั้งความสวยงาม ความคงทนในการเก็บรักษาสินค้า รวมถึงแรงจูงใจที่มีต่อผู้บริโภคยังน้อยกว่าสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกที่มักมีสีสันและรูปทรงที่สวยงาม แต่หากมองถึงกระบวนด้านลบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการใช้สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุไรวรรณ อรุณาทิพย์ (2531) ได้ศึกษาความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าของสมาชิกที่มีต่อร้านสหกรณ์เชียงใหม่จำกัด ผลการศึกษาพบว่า เพศต่างกันมีผลให้ความคิดเห็นต่างกันได้ ความคิดของเพศชายมักหนักแน่นกว่าความคิดของเพศหญิง เพศชายมักคิดคาดการณ์ล่วงหน้าถึงรางวัลและการลงโทษที่เป็นผลของความเหมาะสมและไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้นกับตนเอง ในขณะที่เพศหญิงคิดคาดการณ์ล่วงหน้าเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษในฐานะเป็นผลของความ เป็นมิตร หรือความเป็นศัตรูกันของสิ่งแวดล้อม สิ่งที่ชายคิด มักเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยให้เกิดความสำเร็จส่วนตัว ในขณะที่หญิงคิดนั้นเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยด้านความรักทางสังคมและมิตรภาพมากกว่า และผู้หญิงมักชอบเป็นคนที่ชอบการประนีประนอมมากกว่าผู้ชาย ดังนั้นจึงทำให้เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ตัวแปรด้านอายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มักอยู่ในช่วงวัยทำงาน มีความคิดที่กว้างไกล มีความเป็นตัวของตัวเอง รวมถึงมีวุฒิภาวะแล้ว ดังนั้นช่วงอายุที่อยู่ในวัยทำงานแล้วย่อมมีเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่าเลือกตามแฟชั่น หรือค่านิยม จึงทำให้อายุมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัย บำรุงกิจ (2535) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง ความรู้และความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมของนักเรียนพลตำรวจโรงเรียนตำรวจนครบาล พบว่า นักเรียนพล

ตำรวจส่วนใหญ่มีความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในระดับสูง โดยตัวแปรด้านอายุมีความสัมพันธ์กับความตระหนักต่อภาวะมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในระดับสูง

นอกจากตัวแปรด้านเพศ อายุ ยังพบว่าจำนวนสมาชิกก็มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขนาดกลาง คือมีจำนวนสมาชิกระหว่าง 4-6 คน ดังแสดงในตารางที่ 2 ทำให้สามารถซื้อสินค้าที่เป็นแพ็คเกจหลายๆ ชิ้นในถุงเดียวกัน หรือสินค้าที่มีขนาดใหญ่จะหมดช้า ไม่สิ้นเปลืองภาชนะบรรจุ รวมทั้งมีราคาประหยัดมากกว่า นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวที่มีความใกล้ชิดกัน มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างได้เองเป็นกันเอง ย่อมเป็นผลให้สมาชิกในภายในครอบครัวมีการเลียนแบบพฤติกรรม จึงทำให้จำนวนสมาชิกสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สมมติฐานข้อที่ 2 ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมที่ดีในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต้องเกิดการเรียนรู้และเข้าใจในองค์ความรู้นั้นๆ จนเกิดการแสดงออกมาโดยการรับรู้ ความคิดเห็น รวมถึงสามารถประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ โดยอาศัยระยะเวลา เหตุการณ์ หรือประสบการณ์ ซึ่งก็จะกลายเป็นความตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นผลให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่ดีตามมา นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มที่มีการศึกษา ติดตามสื่อข่าวสาร มีความเข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม และกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยทำงานมีครอบครัว มีการศึกษาจะเน้นการใช้ความรู้ ความคิด การประหยัดเป็นหลัก ทักษะคิด ค่านิยม เกี่ยวกับยี่ห้อจะลดลงมากจะซื้อสินค้าตามความจำเป็นของการใช้มากกว่า

สมมติฐานข้อที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ทัศนคติ ค่านิยม และปัจจัยภายนอก คือ สื่อ เพื่อน/ครอบครัวชั้นทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ผลการวิจัยพบว่า ไม่เป็นไปอย่างที่ตั้งสมมติฐานไว้ คือ ทัศนคติ ค่านิยม เพื่อน และครอบครัวทางสังคม ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งนี้อาจเป็นผลจากสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป จากอดีตที่มีการพึ่งพาอาศัยกัน อยู่กันแบบเครือญาติ รวมถึงการมีครอบครัวขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันเป็นการอยู่แบบตัวใครตัวมัน มีการแข่งขันกันสูงขึ้น ครอบครัวมีขนาดเล็กลง จึงทำให้ไม่มีผลการตัดสินใจที่ต่อพฤติกรรมในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่พบว่าตัวแปรด้านสื่อมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสื่อมีบทบาทสำคัญอย่างมาก ต่อพฤติกรรมเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค เนื่องจากปัจจุบันผู้บริโภคจะได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเข้าถึงบุคคลได้มากที่สุด ทำให้สื่อมีบทบาทสำคัญส่งผลให้เกิดความรู้และความตระหนัก ดังนั้นรัฐและสื่อมวลชนควรร่วมกันรณรงค์ผ่านสื่อเพื่อทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น รวมถึงภาคเอกชนทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ควรเห็นความสำคัญและมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยพยายามพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่ส่งผลกระทบต่อ

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภค โดยจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า บรรจุภัณฑ์ คือ องค์ประกอบหลักของสินค้าที่ผู้ผลิตจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ เพื่อให้บรรจุภัณฑ์ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคมากที่สุด ดังนั้นการผลิตบรรจุภัณฑ์ในปัจจุบันน่าจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคตเป็นอย่างมาก การเสนอแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมให้เกิดความรู้และความตระหนักถึงการเลือกใช้ก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้พฤติกรรมมีการเปลี่ยนแปลง

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ ปัจจัยทางประชากร ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ในการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะทางประชากร ข้อมูลวัดความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ข้อมูลวัดปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และข้อมูลวัดพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสถิติต่างๆ ที่ใช้ได้แก่ อัตราร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สถิติการทดสอบ Chi-square หาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยทางประชากร และปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้สถิติการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

ซึ่งจากการศึกษาตามขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์สามารถสรุปได้ ดังนี้

ปัจจัยทางประชากร

ผลการวิจัยลักษณะประชากร พบว่าเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย 3:1 คือ เพศหญิง ร้อยละ 76.3 และเพศชาย ร้อยละ 23.8 โดยมีอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2 การศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.0 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทส่วนใหญ่ ร้อยละ 27.5 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนมากมีรายได้/เดือนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 45.9

ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับที่มาก โดยทำการศึกษาดังปัญหาสิ่งแวดล้อม 2 ด้าน คือ ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน และ ความรู้และความตระหนักในปัญหาหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักในปัญหาหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอยมีคะแนนเฉลี่ยของความตระหนัก 4.47 ซึ่งมากกว่าปัญหาโลกร้อนเพียงเล็กน้อยที่มีคะแนนเฉลี่ยของความตระหนัก 4.40 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน

ความรู้และความตระหนักในปัญหาโลกร้อน ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความตระหนักถึงปัญหาโลกร้อนมากที่สุด คือ อุณหภูมิโลกเพิ่มสูงขึ้นเกิดจากกิจกรรมมนุษย์มากที่สุด เฉลี่ย 4.80 รองลงมาคิดว่า การตัดต้นไม้ทำให้โลกร้อนขึ้น เฉลี่ย 4.68 อันดับ 3 เป็นการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุให้โลกร้อน เฉลี่ย 4.54 ส่วนขั้นตอนกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ประเภทต่างๆทำให้เกิดปัญหาหามลพิษ โครงการรณรงค์ลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นการลดปัญหา โลกร้อน ปริมาณน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน คือ 4.14, 4.11 และ 4.11 ตามลำดับ และมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย

ความรู้และความตระหนักในปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างมีความรู้และตระหนักถึงปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอยมากที่สุด เป็นอันดับแรก ได้แก่ ภาพขยะที่ทำให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำ มีค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.75 รองลงมาบรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติกย่อยสลายยาก ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหามลพิษและขยะล้นเมือง สูงถึง เฉลี่ย 4.68 อันดับ 3 เป็นภาพขยะมูลฝอยบริเวณถังขยะ เฉลี่ย 4.50 ส่วนสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์หลายๆชั้น เป็นการเพิ่มปริมาณขยะ นำสิ่งของเหลือใช้มาตัดแปลงให้เกิดประโยชน์เป็นการลดปริมาณขยะ การแยกขยะก่อนทิ้งเป็นการลดปัญหาขยะ และบรรจุภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติช่วยลดปัญหาขยะตกค้าง มีค่าเฉลี่ยที่ใกล้เคียงกัน คือ 4.46, 4.43, 4.39 และ 4.38 ตามลำดับ โดยที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าการพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุให้เกิดขยะล้นเมืองน้อยที่สุด เฉลี่ย 4.13 และมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกับปัญหาโลกร้อน

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

จากผลการวิจัยที่มีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้า ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. สื่อ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกสื่อประเภทโทรทัศน์เป็นอันดับที่ 1 ร้อยละ 51.8 โดยที่กลุ่มตัวอย่างเลือกการศึกษาจากที่เคเบิ้ลเรียนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.1 ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเพิ่มหลักสูตรการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการรักษ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับเยาวชน และเมื่อเยาวชนเหล่านี้เติบโตขึ้นก็จะเป็นแบบอย่างที่ทำให้แก่เยาวชนรุ่นหลังให้รักษ์ ดูแล และใส่ใจสิ่งแวดล้อม

2. เพื่อน/ครอบครัว ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากความต้องการของตัวเองมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 81.3 ขณะที่ปัจจัยในส่วนของเพื่อน ไม่มีผลต่อตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอยู่ในสังคมเมืองสามารถได้รับหรือบริโภคข่าวสารได้ด้วยตัวเองจากสื่อต่างๆแล้ว จึงสามารถตัดสินใจได้ด้วยตัวเอง อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความตระหนักที่ดี จึงมีจิตสำนึกที่อยากจะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

3. ทศนคติ/ค่านิยม ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้เหตุผลหลากหลายรูปแบบในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยเหตุผลแรกในการเลือกซื้อสินค้าที่ใช้มากที่สุด คือสินค้าที่ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 55.0 ในขณะที่ค่านิยมไม่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าแต่อย่างใด อาจเป็นเพราะกลุ่มมีระดับการศึกษาที่ดี มีรายได้สูง จึงมีความต้องการใช้สินค้าที่ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

1. พฤติกรรมการลดการใช้บรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในเลือกใช้สินค้าแบบ รีฟิลด์ เช่น น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยาล้างจาน คิดเป็นร้อยละ 91.3 และการเลือกผลิตภัณฑ์ที่รวมสินค้ามากกว่า 1 ชิ้นในกล่องเดียวกัน เช่น แพลงสีฟันกับยาสีฟัน คิดเป็นร้อยละ 40.3 อาจเป็นเพราะสินค้าประเภทรีฟิลด์มีความสะดวกมากขึ้นและลดต้นทุนในการผลิตจึงทำให้ผู้บริโภคได้ของถูกลงแต่คุณภาพเหมือนเดิม หรือแม้แต่สินค้าที่มีมากกว่า 1 ชิ้นในกล่องเดียวกันก็เป็นการช่วยประหยัดให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้สินค้าเพิ่มขึ้น แต่ลดปริมาณการใช้บรรจุภัณฑ์ลง ก็เท่ากับลดปริมาณขยะด้วยเช่นกัน

2. การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ โดยนำกล่องกระดาษมาใส่หนังสือ หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้ว ร้อยละ 60.0 และการนำขวดหรือกระป๋องกลับมาใช้ใหม่ เช่น นำมาใส่ปากกา ร้อยละ 38.8 เพราะบรรจุภัณฑ์ประเภทกล่องมีอายุในการใช้งานสั้นกว่าบรรจุภัณฑ์ประเภทแก้ว การปฏิบัติในการเลือกใช้งานการนำกล่องมาใช้จึงมีโอกาสปฏิบัติได้มากกว่า แต่กลุ่มตัวอย่างก็ยังให้ความสำคัญในการที่จะใช้ซ้ำเพื่อลดปริมาณการใช้ทรัพยากรและผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม

3. การแปลงบรรจุภัณฑ์มาใช้ใหม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากการรีไซเคิล เพราะเป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 65.9 และเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากแก้ว คิดเป็นร้อยละ 43.1 เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเห็นผลกระทบที่จะเกิดจากการใช้บรรจุภัณฑ์เหล่านี้จึงหันมาเลือกซื้อสินค้าที่มาจาก การรีไซเคิล และเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทแก้วที่ถึงแม้มีน้ำหนักมากแต่ก็ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมและรีไซเคิลได้

4. การเลือกใช้บรรจุภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติเป็นประจำในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากวัสดุธรรมชาติ คือ เลือกกระดาษดินเผาแทนกระดาษพลาสติกในการปลูกต้นไม้ ร้อยละ 72.2 และเลือกใช้ตะกร้าหวายแทนตะกร้าพลาสติกใส่ผลไม้ ร้อยละ 56.3 อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมในด้านความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ดี การปฏิบัติในการเลือกสินค้าจึงคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกับความสวยงาม อีกทั้งกระดาษดินเผา

5. การเห็นความสำคัญของทรัพยากรที่นำมาใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติมีความต้องการสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 89.4 และมีการแนะนำเพื่อนหรือคนในครอบครัวให้ใช้บรรจุภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกับการรณรงค์ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 64.4 และ 63.1 ตามลำดับ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาที่ดี มีหน้างานที่ดี รายได้สูง ส่งผลให้พฤติกรรมที่แสดงออกมีความต้องการที่จะอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการใช้บรรจุภัณฑ์

6. ภาพสินค้าประเภทไข่ไก่และไข่เยี่ยวม้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่แตกต่างกัน แต่มีวางจำหน่ายที่สะดวกต่อการเลือกซื้อเหมือนกัน

ภาพสินค้าประเภทไข่ไก่ ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกไข่ไก่ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทชะลอมจากไม้ไผ่มากเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 82.2 โดยให้เหตุผลว่าบรรจุภัณฑ์ประเภทนี้สามารถย่อยสลายได้ง่าย ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย มีขั้นตอนกระบวนการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก และในส่วนของบรรจุภัณฑ์ประเภทพลาสติกมีกลุ่มตัวอย่างเลือก ร้อยละ 17.8 โดยให้เหตุผลในการเลือกซื้อ เพราะมีความสะดวกสบายในการใช้งาน สินค้าภายในไม่แตกง่าย สามารถมองเห็นสินค้าได้ชัดเจน

ภาพสินค้าประเภทไข่เยี่ยวม้า ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเลือกไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุในกล่องกระดาษสูงถึงร้อยละ 95.0 โดยให้เหตุผลว่าบรรจุภัณฑ์นี้ใช้งานสะดวก สินค้าได้รับการป้องกันอย่างดี ตัววัสดุที่ใช้ผลิตบรรจุภัณฑ์ย่อยสลายง่าย มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเลือกไข่เยี่ยวม้าที่บรรจุบนถาดโฟม ร้อยละ 5 โดยให้เหตุผลในการเลือก คือสามารถรีไซเคิลได้

กระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องใช้สีในการพิมพ์มากเหมือนบรรจุภัณฑ์ประเภทกล่องกระดาษ เห็นสินค้าชัดเจน

ผลการทดสอบสมมติฐานในการวิจัย ปรากฏผลดังนี้

ปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 ที่ว่าปัจจัยทางประชากร ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจเนื่องจากระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่แตกต่างกันออกไปส่งผลต่อการยอมรับต่อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภค

ยอมรับสมมติฐานที่ 2 ที่ว่าความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมในระดับมาก จึงแสดงออกในรูปของการกระทำหรือพฤติกรรมที่ดีในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ปฏิเสธสมมติฐานที่ 3 ที่ว่าปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ ได้แก่ ปัจจัยภายใน คือ ทักษะคิด ค่านิยม และปัจจัยภายนอก คือ สื่อ เพื่อน/ครอบครัวชั้นทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ รายได้ และหน้าที่การงานที่ดี มีจิตสำนึกที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอยู่แล้ว จึงทำให้ปัจจัยในส่วนของทักษะคิด ค่านิยม เพื่อน/ครอบครัวชั้นทางสังคม ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์เหล่านี้ เพราะกลุ่มตัวอย่างได้รับทราบในเรื่องของปัญหาสิ่งแวดล้อมจากสื่อแล้วจึงการตัดสินใจด้วยตัวเองที่จะเลือกหรือไม่เลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีความต้องการสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอีกเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังคิดในเรื่องของราคาที่ยังค่อนข้างสูง อีกทั้งความสะดวกในการใช้งานหรือการหาซื้อที่ยากกว่าบรรจุภัณฑ์ทั่วไป ดังนั้นหากรัฐบาลเข้ามามีส่วนในการจัดการปัญหาที่กล่าวมานี้ โดยร่วมมือกับองค์กรต่างๆ หรือภาคเอกชนก็จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาได้ นอกจากนี้ควรมีการรณรงค์สร้างจิตสำนึกที่ดีให้ตั้งแต่ยังเด็กเพื่อให้คิดเป็นนิสัยรักสิ่งแวดล้อม มีการเพิ่มวิชาเรียนในด้านสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้เรียนผลกระทบจากการกระทำต่างๆ ที่จะเกิดกับสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านบวกและด้านลบ เช่นการเลือกใช้กระดาษแทนถุงพลาสติกเพราะกระดาษย่อยสลายง่ายกว่าพลาสติก แต่ก็ต้องใช้กระดาษให้คุ้มค่า เพราะกระดาษที่ใช้กันต้องผลิตมาจากต้นไม้ ซึ่งต้นไม้ก็เป็นทรัพยากรที่มีค่าเช่นกัน นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์และการใช้สื่อในการรณรงค์ยังมีความจำเป็นสูงมากในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสื่อต่างๆที่ทำให้เข้าใจง่าย และเห็นว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ไม่ยาก เพียงแค่เราเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมรอบๆตัวเรา ซึ่งการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการขยะแลกไข่ไก่ที่เคยปฏิบัติกันก็เป็นโครงการหนึ่งที่สามารถลดปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอยได้ในระดับหนึ่ง หรือแม้แต่โครงการราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เน้นการดำรงชีวิตแบบพอกิน พออยู่ พอใช้ เหลือแล้วค่อยขาย และโครงการปาร์กิ้งน้ำของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ก็นับว่าเป็นโครงการที่ช่วยให้ทรัพยากรที่มีอยู่มิใช่ไปอีกนาน อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วประเทศหันมาใส่ใจปัญหาสิ่งแวดล้อมที่จะตามจากการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยก็เป็นทางเลือกหนึ่งได้เช่นกัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

วิจัยข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมากกว่านี้หรือเป็นกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเมือง ชุมชนชนบท เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในสังคมเมืองกับสังคมชนบท หรือเปรียบเทียบในเชิงของความตระหนักในปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงแนวการแก้ไขจากปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วในปัจจุบัน

2. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อบรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น รวมถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ผู้บริโภคบางส่วนยังขาดการให้ความสำคัญกับการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กัลยาณี คุณมี. สถิติสำหรับเศรษฐศาสตร์และธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกษม จันทร์แก้ว. 2540. เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

_____. 2547. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ. 2545. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

จรูญ โกสิยไกรนิรมล และ ดำรงค์ศักดิ์ ชัยสนธิ. 2528. การตลาดเพื่อการส่งออก.
กรุงเทพมหานคร: เอ็ม ไอ ซี ครีเอชัน.

จิรากรณ์ คชเสนี. 2544. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

จุฑาทิพย์ ชนินทร์อาร์กย์. 2540. การใช้บรรจุภัณฑ์อาหารในหมู่ข้าราชการสตรีสังกัดกระทรวง
สาธารณสุขในเขตนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต การจัดการมนุษย์
กับสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์. 2548. มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (ฉบับแก้ไขปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ ฌ เชียงใหม่. 2530. สุขภาพสิ่งแวดล้อมชุมชน. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.

ดำรงศักดิ์ ชัยสนธิ. 2537. การบรรจุภัณฑ์. กรุงเทพมหานคร: ว่างอักษร.

พิชิต สกุลพราหมณ์. 2531. การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์ธนาคารพิมพ์.

- พัฒนา มุลพฤษ์. 2539. **อนามัยถึงแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น. เอส. แอล. พรินติ้ง.
- พรชิตา วิเชียรปัญญา. 2547. **การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธงชัย สันติวงศ์. 2533. **พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาด**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. 2548. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยSPSS**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัท วิ.อินเตอร์ พรินท์ จำกัด.
- นิวัติ เรืองพานิช. 2537. **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บรรชัช สืบสังข์. 2535. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรู้ ความตระหนักและพฤติกรรมเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปุ่น คงเกียรติเจริญ และสมพร คงเกียรติเจริญ. 2541. **บรรจุภัณฑ์อาหาร**. กรุงเทพมหานคร: แพคเมทส์.
- ปริญ ลักษิตานนท์. 2544. **จิตวิทยาและพฤติกรรมผู้บริโภค**. กรุงเทพมหานคร: เกร็ดวิทยุการพิมพ์.
- ประชิด ทิณบุตร. 2531. **การออกแบบบรรจุภัณฑ์**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. **ทัศนคติ: การวัดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัย**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิจารณ์ พานิช. 2548. **การจัดการความรู้: ฉบับนักปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

วิทยา ส่งเสริมดีสกุล. 2550. การรับรู้และความตระหนักของประชาชนในเขตเทศบาลนคร
พิษณุโลกเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์พลังงานจากสื่อโทรทัศน์ วิทยานิพนธ์
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์สนเทศ, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2538. พฤติกรรมผู้บริโภค ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร:
พัฒนาศึกษา.

ศุภร เสรีรัตน์. 2544. พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.

สิทธิชัย ตันชนะสกุลย์. 2541. มลพิษสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุธิลา ตูลยะเสถียร โกศล วงศ์สุวรรณค์ และสถิต วงศ์สุวรรณค์. 2544. มลพิษสิ่งแวดล้อม
(ปัญหา สังคมไทย). กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น (1977) จำกัด.

สมพงษ์ ทองใบ. 2538. ความรู้และความตระหนักของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรในจังหวัด
ระยองที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากโครงการนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด.
วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยมหิดล.

อุไรวรรณ อรุณาทิพย์. 2531. ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการบริโภคสินค้าของสมาชิกที่มี
ต่อร้านสหกรณ์เชียงใหม่ จำกัด. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์
สหกรณ์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

Engel , J. F, T. Kollat and R.D. Blackwell. 1990. **Consumer Behavior**. 6 th ed. Chicago :
Dryden Press.

Good, C.V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book Company.

Laroche, M., J. Bergeron, and B. Forleo. 2001. "Targeting consumers who are willing-topay
more for environmentally friendly products". **Journal of Consumer Marketing**. 18
(6): 503-520.

MacDonald, W.L. and N. Hara. 1994. "Gender differences in environmental concern among college students". **Sex Roles**. 33 (5/6): 369-374.

Wolman, B.B. 1973. **Dictionary of Behavioral Science**. London: Litton Educational Publishing Inc.

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

เรื่อง

พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กรณีศึกษา
ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา

คำชี้แจง: โปรดเติมคำลงในช่องว่าง หรือกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () ที่ตรงกับข้อเท็จจริง หรือ ความรู้สึกของท่านมากที่สุด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกใช้บรรจุ ภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งแบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญาโท วิทยาลัยสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2: ความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 3: ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 4: พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 1: ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องต่อไปนี้ ()

1. เพศ

() 1. หญิง

() 2. ชาย

2. อายุ

() 1. ต่ำกว่า 20 ปี

() 2. 20 – 30 ปี

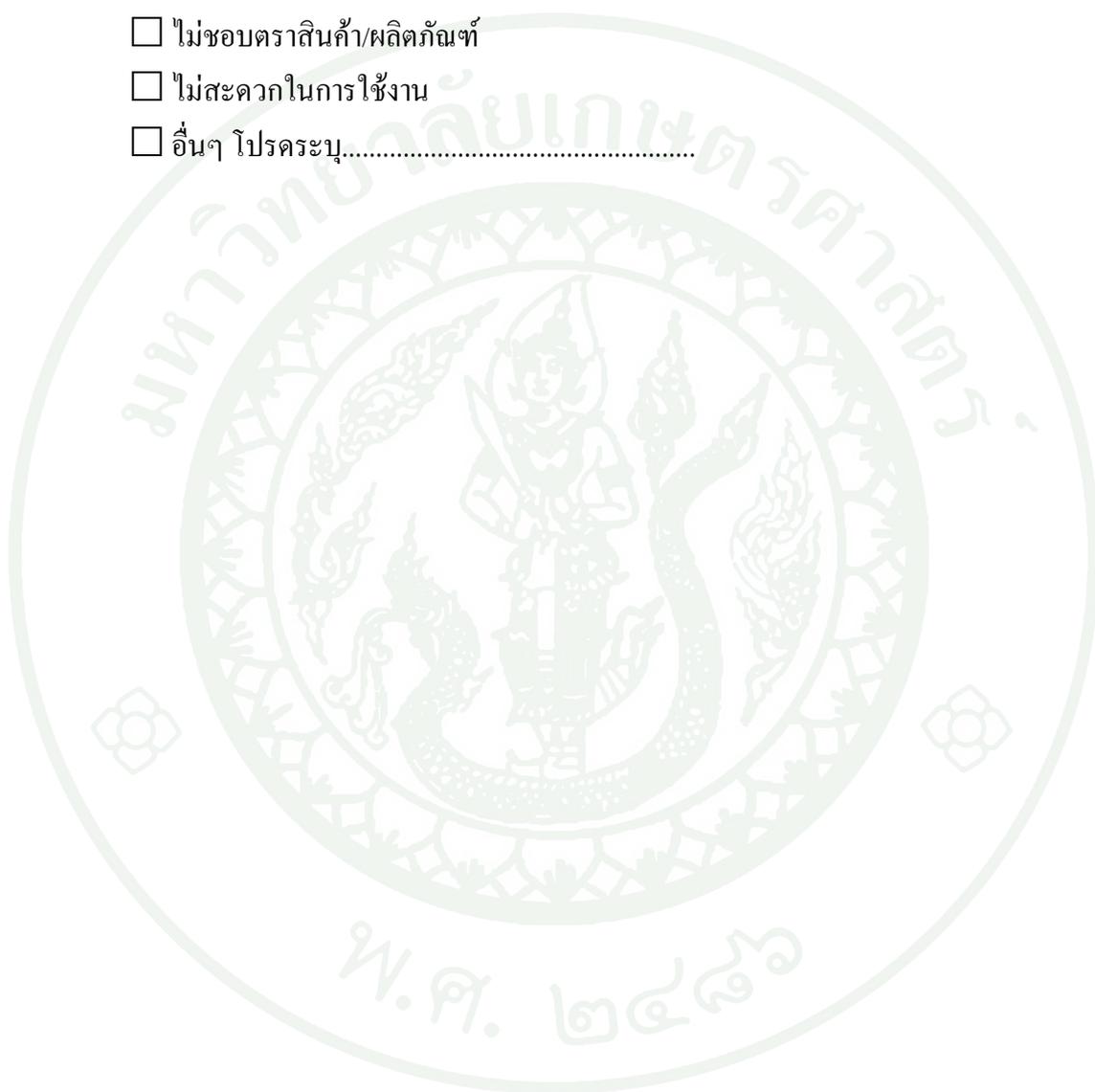
() 3. 31 – 40 ปี

() 4. 41 – 50 ปี

() 5. 51 ปีขึ้นไป

9. เพราะเหตุใดท่านจึงไม่ได้ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (กรุณาใส่ 1, 2, 3 เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย)

- รูปแบบที่ดูไม่ทันสมัย/ไม่เป็นที่นิยม
- ราคาแพงเกินไป
- หาซื้อยาก
- ไม่ชอบตราสินค้า/ผลิตภัณฑ์
- ไม่สะดวกในการใช้งาน
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

ส่วนที่ 2: แบบวัดความรู้และความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติของท่าน

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ความคิดเห็น	5	4	3	2	1
ปัญหาโลกร้อน					
ปัจจุบันอุณหภูมิโลกเพิ่มขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ เราควรลดกิจกรรมที่เป็นสาเหตุให้เกิดโลกร้อน					
ปริมาณน้ำในมหาสมุทรเพิ่มขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น เราจึงควรลดการใช้พลังงานที่ไม่จำเป็น					
การตัดต้นไม้ทำให้โลกร้อนขึ้น เราควรช่วยกันปลูกต้นไม้					
โครงการรณรงค์ลดใช้บรรจุภัณฑ์พลาสติกเป็นการลดปัญหาโลกร้อน เราปฏิบัติตามโดยการใส่บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ					
การปล่อยแก๊สคาร์บอนไดออกไซด์ของโรงงานอุตสาหกรรมเป็นสาเหตุให้โลกร้อน เราควรช่วยกันรณรงค์ลดการปล่อยแก๊สของโรงงานอุตสาหกรรม					
ขั้นตอนกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ประเภทต่างๆทำให้เกิดปัญหามลพิษ เราควรช่วยลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น					
ปัญหามลพิษที่เกิดจากขยะมูลฝอย					
บรรจุภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติช่วยลดปัญหาขยะตกค้าง เราควรเลือกใช้สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากธรรมชาติ					
การนำสิ่งของเหลือใช้มาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์เป็นการลดปริมาณขยะซึ่งทำให้เราเห็นคุณค่าของสิ่งของเหลือใช้					
การพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วเป็นสาเหตุให้เกิดขยะล้นเมือง ดังนั้นเราควรเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการพัฒนาประเทศ					
บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติกย่อยสลายยาก เป็นสาเหตุให้เกิดปัญหามลพิษและขยะล้นเมือง เราควรลดการใช้บรรจุภัณฑ์ประเภทโฟมและพลาสติก					
ระดับความตระหนักจากการดูภาพภาพขยะมูลฝอยบริเวณถังขยะ					
ระดับความตระหนักจากการดูภาพภาพมลพิษทางน้ำที่เกิดจากขยะมูลฝอย					

รูปภาพต่อไปนี้แสดงปัญหาของสิ่งแวดล้อม ขอให้ท่านดูภาพแต่ละรูปและระดับ
ความรู้สึกวิตกกังวลของท่าน

มลพิษทางขยะ

1. () น้อยที่สุด 2. () น้อย 3. () ปานกลาง 4. () มาก 5. () มากที่สุด

เพราะ.....

มลพิษทางน้ำ

1. () น้อยที่สุด 2. () น้อย 3. () ปานกลาง 4. () มาก 5. () มากที่สุด

เพราะ.....

ส่วนที่ 3: ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องต่อไปนี้ ()

1. ท่านทราบวิธีเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จากแหล่งใด บ่อยที่สุด (กรุณาใส่ 1, 2, 3.... เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย)

☐ โทรทัศน์	☐ อินเทอร์เน็ต
☐ นิตยสาร	☐ หนังสือพิมพ์
☐ จากที่เคยเรียนในห้องเรียน	☐ อื่นๆ.....

2. บุคคลใดมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของท่าน มากที่สุด (ตอบได้ 1 ข้อ)

- () 1. ตัวท่านเอง
() 2. บุคคลในครอบครัว
() 3. เพื่อน
() 4. พนักงานขาย
() 5. สื่อ การประชาสัมพันธ์ การรณรงค์
() 6. อื่นๆ โปรดระบุ.....

3. หากท่านเลือกใช้หรือจะเลือกใช้สินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ท่านเลือกจาก...
(กรุณาใส่ 1, 2, 3.... เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย)

- รูปแบบที่สวยงามน่าใช้
 ตามค่านิยม
 ความสะดวกในการเลือกซื้อ
 ตราสินค้า
 ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 ราคาสมเหตุสมผล
 มีของแถมหรือของสมนาคุณ
 อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ถ้าท่านมีโอกาสท่านจะเลือกใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม **ทุกครั้ง**

() ใช่ () ไม่แน่ใจ

เพราะ.....

5. ท่านเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสถานที่ใด **บ่อยที่สุด**

(กรุณาใส่ 1, 2, 3.... เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย)

- ห้างสรรพสินค้า
- ซูเปอร์มาร์เก็ต เช่น ท็อปส์, ฟู๊ดแลนด์
- ร้านค้าสะดวกซื้อ เช่น 7-Eleven, ร้านค้าในปั้มน้ำมัน
- ร้านค้าขายปลีกทั่วไป
- ร้านขายผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านคิดว่าจะมีวิธีการใดที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4: พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการปฏิบัติของท่าน

การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน	การปฏิบัติ		
	ประจำ	นานๆครั้ง	ไม่เคย
1. ท่านเลือกสินค้าชนิด รีฟิลล์ (Refill) เช่น น้ำยาปรับผ้านุ่ม น้ำยา ล้างจาน			
2. ท่านเลือกผลิตภัณฑ์ที่รวมสินค้ามากกว่า 1 ชิ้นในกล่อง เดียวกันเช่น ยาสระผมกับครีมนวด			
3. ท่านนำขวดหรือกระป๋องกลับมาใช้ใหม่ เช่น นำมาใส่ ปากกา			
4. ท่านนำกล่องกระดาษมาใส่หนังสือ หรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้ แล้ว			
5. ท่านซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่ทำมาจากแก้ว เพราะ สามารถรีไซเคิลได้			
6. ท่านเลือกซื้อสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์จากการรีไซเคิลเพราะ เป็นการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม			
7. ท่านเลือกตะกร้าหวายแทนตะกร้าพลาสติกใส่ผลไม้			
8. ท่านใช้กระดาษดินเผาแทนกระดาษพลาสติกในการปลูก ต้นไม้			
9. ท่านมีความต้องการสินค้าที่ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม			
10. ท่านร่วมรณรงค์ลดการใช้บรรจุภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดปัญหา สิ่งแวดล้อม			
11. ท่านเคยแนะนำเพื่อนหรือคนในครอบครัวให้ใช้บรรจุ ภัณฑ์ที่อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม			

ขอให้ท่านดูภาพสินค้าในบรรจุภัณฑ์แต่ละรูปและระบุเครื่องหมาย/ ลงในช่อง () ที่ท่านจะเลือกซื้อ 1 หรือ 2 ถ้าบรรจุภัณฑ์สินค้าต่อไปนี้มีวางจำหน่ายที่สะดวกต่อการเลือกซื้อเหมือนกัน และท่านเลือกซื้อเพราะอะไร

1. ()

2. ()

เพราะ.....

1. ()

2. ()

เพราะ.....

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวสโรรินทร์ ชิมศิริรัตน์
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 5 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2527
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (อุตสาหกรรมประมง) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	นักวิจัย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บริษัท แอล พี ลายคำ จำกัด

